ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ CARL OTTO LENZ της 30ής Απριλίου 1996 *

Α — Εισαγωγή

1. Η παρούσα υπόθεση και η υπόθεση C-222/94, στο πλαίσιο της οποίας επίσης σήμερα ανέπτυξα τις προτάσεις μου, παρέχουν στο Δικαστήριο για πρώτη φορά την ευκαιρία να αποφανθεί επί βασικών ζητημάτων της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 3ης Οκτωβρίου 1989, για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων [1] (στο εξής: οδηγία).

Συναφείς διατάξεις του κοινοτικού δικαίου

2. Από την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι οι τηλεοπτικές εκπομπές — συμπεριλαμβανομένων των διαφημιστικών μηνυμάτων — πρέπει να θεωρούνται ως παροχές υπηρεσιών κατά την έννοια των άρθρων 59 και 60 της Συνθήκης ΕΚ [2]. Η προστατευομένη από τις διατάξεις αυτές ελευθερία παροχής υπηρεσιών εφαρμόζεται επίσης όταν επιχείρηση εκμεταλλεύσεως καλωδιακού δικτύου, εγκατεστημένη σε κράτος μέλος, μεταδίδει τηλεοπτικά προγράμματα που προσφέρονται από σταθμούς εγκατεστημένους σε άλλα κράτη μέλη [3].

3. Η οδηγία περί τηλεοράσεως αποσκοπεί κυρίως στην εξαφάνιση των εμποδίων της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών στον τομέα της τηλεοράσεως [4]. Στις αιτιολογικές σκέψεις αναφέρεται συναφώς:

[9] «Οι νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις των κρατών μελών που εφαρμόζονται κατά την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων και καλωδιακής διανομής παρουσιάζουν διαφορές, ορισμένες από τις οποίες είναι δυνατό να παρεμποδίζουν την ελεύθερη κυκλοφορία των σχετικών εκπομπών στην Κοινότητα και να προκαλούν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στο εσωτερικό της κοινής αγοράς.

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

1 — ΕΕ L 298, σ. 23.

2 — Βλ. ήδη την απόφαση της 30ής Απριλίου 1974 στην υπόθεση 155/73, Sacchi (Συλλογή τόμος 1974, σ. 217, σκέψη 6).

3 — Απόφαση της 26ης Απριλίου 1988, 352/85, Bond van Adverteerders κ.λπ. (Συλλογή 1988, σ. 2085, σκέψεις 14 έως 17).

4 — Βλ. την απόφαση της 9ης Φεβρουαρίου 1995, C-412/93, Leclerc-Siplec (Συλλογή 1995, σ. I-179, σκέψη 28). Βλ., επίσης, την απόφαση του Δικαστηρίου της ΕΖΕΣ, της 16ης Ιουνίου 1995, στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις E-8/94 και E-9/94, Forbrukerombudet κατά Mattel Scandinavia A/S και Lego Norge A/S (σκέψη 22).

[10] Όλα αυτά τα εμπόδια στην ελεύθερη μετάδοση στο εσωτερικό της Κοινότητας πρέπει να εξαλειφθούν δυνάμει της Συνθήκης.

[11] Αυτή η εξάλειψη πρέπει να συμβαδίζει με τον συντονισμό των νομοθεσιών που εφαρμόζονται σχετικά. Ο συντονισμός αυτός πρέπει να έχει στόχο τη διευκόλυνση της άσκησης των σχετικών επαγγελματικών δραστηριοτήτων και, γενικότερα, την ελεύθερη κυκλοφορία των πληροφοριών και των ιδεών στο εσωτερικό της Κοινότητας.

[12] Επομένως, είναι αναγκαίο και επαρκές για όλες τις εκπομπές να τηρείται η νομοθεσία του κράτους μέλους από το οποίο προέρχονται» [5].

Η οδηγία προβλέπει, σύμφωνα με την παρεχομένη από το Συμβούλιο αιτιολογία, «τις ελάχιστες αναγκαίες διατάξεις για την κατοχύρωση της ελευθερίας των τηλεοπτικών μεταδόσεων». Ως προς την οργάνωση και τη χρηματοδότηση των εκπομπών, καθώς και ως προς το περιεχόμενο των προγραμμάτων, τα κράτη μέλη παραμένουν αρμόδια [6]. Αμέσως μετά, οι αιτιολογικές σκέψεις αναφέρουν:

[14] «Είναι αναγκαίο, στο πλαίσιο της κοινής αγοράς, για όλες τις εκπομπές που προέρχονται από την Κοινότητα και προορίζονται για λήψη στο εσωτερικό της, και ιδίως γι' αυτές που προορίζονται για λήψη σε άλλο κράτος μέλος, να τηρούνται οι νομοθετικές διατάξεις του κράτους μέλους από το οποίο προέρχονται και οι οποίες εφαρμόζονται στις εκπομπές που προορίζονται για το κοινό σε αυτό το κράτος μέλος καθώς και οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας.

[15] Η υποχρέωση του κράτους μέλους καταγωγής να εξασφαλίζει τη συμμόρφωση των εκπομπών με την εθνική νομοθεσία, όπως συντονίζεται με την παρούσα οδηγία, επαρκεί, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, για τη διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εν λόγω εκπομπών χωρίς να είναι αναγκαία η διενέργεια ενός δεύτερου ελέγχου για τους ίδιους λόγους στα κράτη μέλη λήψης των εκπομπών. Παρ' όλ' αυτά, το κράτος μέλος λήψης μπορεί, σε εξαιρετικές περιστάσεις και καθορισμένες συνθήκες, να αναστέλλει προσωρινά την αναμετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών» [7].

4. Το άρθρο 1 της οδηγίας, το οποίο αποτελεί το κεφάλαιο Ι αυτής, περιέχει διαφόρους ορισμούς εννοιών. Μεταξύ άλλων, ορίζεται η έννοια της «τηλεοπτικής μεταδόσεως» για

5 — Ενάτη έως δωδεκάτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας. Χάριν σαφήνειας προσέθεσα τον αντίστοιχο αριθμό μέσα σε αγκύλες.

6 — Δεκάτη τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας.

7 — Δεκάτη τετάρτη και δεκάτη πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας.

τους σκοπούς της οδηγίας. Ως τηλεοπτική μετάδοση νοείται, σύμφωνα με τον ορισμό αυτόν, «η ασύρματη ή όχι, απευθείας ή μέσω δορυφόρου, με κώδικα ή χωρίς, πρώτη μετάδοση τηλεοπτικών προγραμμάτων που προορίζονται για το κοινό».

5. Το κεφάλαιο ΙΙ της οδηγίας («Γενικές διατάξεις») περιέχει τα άρθρα 2 και 3. Οι διατάξεις αυτές — καθόσον έχουν εν προκειμένω ενδιαφέρον — έχουν ως εξής:

«Άρθρο 2

1. Κάθε κράτος μέλος μεριμνά ώστε όλες οι τηλεοπτικές εκπομπές που μεταδίδονται:

— από ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς που υπάγονται στη δικαιοδοσία του, ή

— από ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς που χρησιμοποιούν μια συχνότητα ή το δυναμικό δορυφόρου που παραχωρήθηκε από αυτό το κράτος μέλος ή μια ανοδική σύνδεση προς δορυφόρο εγκατεστημένη σ' αυτό το κράτος μέλος, μολονότι δεν υπάγονται στη δικαιοδοσία κανενός κράτους μέλους,

να τηρούν το δίκαιο το οποίο ισχύει σ' αυτό το κράτος μέλος για τις εκπομπές που απευθύνονται στο κοινό.

2. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν την ελευθερία λήψεως και δεν εμποδίζουν την αναμετάδοση στο έδαφός τους των τηλεοπτικών εκπομπών που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη, για λόγους που εμπίπτουν σε τομείς τους οποίους συντονίζει η παρούσα οδηγία. Τα κράτη μέλη μπορούν να αναστέλλουν προσωρινά την αναμετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών αν συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις:

α) η τηλεοπτική εκπομπή που προέρχεται από το άλλο κράτος μέλος αντιβαίνει προφανώς, σοβαρώς και βαρέως προς το άρθρο 22·

β) ο ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός παρέβη την ίδια διάταξη τουλάχιστον δύο φορές εντός των δώδεκα προηγουμένων μηνών·

γ) το θιγόμενο κράτος μέλος έχει επισημάνει εγγράφως, στον ραδιοτηλεοπτικό οργανισμό και στην Επιτροπή, τις παραβάσεις τις οποίες του αποδίδει, καθώς και την πρόθεσή του να περιορίσει την αναμετάδοση σε περίπτωση νέας παράβασης·

δ) οι διαβουλεύσεις με το κράτος μέλος μετάδοσης και την Επιτροπή δεν κατέληξαν σε φιλικό διακανονισμό, εντός

δεκαπέντε ημερών από την κοινοποίηση που προβλέπεται στο στοιχείο γ', η δε παράβαση την οποία επικαλείται το θιγόμενο κράτος μέλος εξακολουθεί.

Η Επιτροπή μεριμνά ώστε η αναστολή να συμβιβάζεται με το κοινοτικό δίκαιο. Δύναται να ζητήσει κατεπειγόντως από το θιγόμενο κράτος μέλος τον τερματισμό αναστολής η οποία αντίκειται προς το κοινοτικό δίκαιο. Η διάταξη αυτή δεν επηρεάζει την εφαρμογή οιασδήποτε διαδικασίας ή μέτρου ή την επιβολή κύρωσης για τις εν λόγω παραβάσεις εντός του κράτους μέλους στη δικαιοδοσία του οποίου υπάγεται ο σχετικός ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός.

3. (...)

Άρθρο 3

1. Τα κράτη μέλη έχουν την ευχέρεια, όσον αφορά τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους, να προβλέπουν αυστηρότερους ή λεπτομερέστερους κανόνες στους τομείς που καλύπτονται από την παρούσα οδηγία.

2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν, με κατάλληλα μέσα και στα πλαίσια της νομοθεσίας τους, ώστε οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους να τηρούν τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας.»

6. Το κεφάλαιο ΙΙΙ («Προώθηση της διανομής και της παραγωγής τηλεοπτικών προγραμμάτων») περιέχει στα άρθρα 4 έως 9 διατάξεις, με τις οποίες πρέπει να εξασφαλίζεται ότι θα «διατίθεται στις ευρωπαϊκές παραγωγές (...) το μεγαλύτερο μέρος από τα τηλεοπτικά προγράμματα των κρατών μελών» [8]. Επιπλέον πρέπει να ενθαρρύνεται η εμφάνιση «νέων πηγών τηλεοπτικής παραγωγής» [9] στην Κοινότητα, διαθέτοντας μέρος του χρόνου μεταδόσεως ή των προϋπολογισμών των τηλεοπτικών οργανισμών για ανεξάρτητους παραγωγούς.

7. Το άρθρο 4 της οδηγίας προβλέπει, επομένως, ότι τα κράτη μέλη μεριμνούν, «κάθε φορά που αυτό είναι εφικτό και με κατάλληλα μέσα», ώστε οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί να αφιερώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό του χρόνου εκπομπής τους, εκτός του χρόνου των ειδήσεων, των αθλητικών εκδηλώσεων, των τηλεοπτικών παιχνιδιών, των διαφημίσεων ή των υπηρεσιών τηλεκειμενογραφίας, σε ευρωπαϊκά έργα [10] (παράγραφος 1). Όταν το ποσοστό αυτό δεν μπορεί να επιτευχθεί, τότε αυτό δεν θα πρέπει να είναι κατώτερο από εκείνο που διαπιστώθηκε κατά μέσον όρο το 1988 ή το 1990 στο συγκεκριμένο κράτος μέλος (παράγραφος 2).

8 — Εικοστή αιτιολογική σκέψη της οδηγίας.

9 — Βλ. την εικοστή τετάρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας.

10 — Η έννοια αυτή ορίζεται στο άρθρο 6 της οδηγίας.

Το άρθρο 5 της οδηγίας προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μεριμνούν, «κάθε φορά που αυτό είναι εφικτό και με τα κατάλληλα μέσα», ώστε οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί να αφιερώνουν τουλάχιστον 10 % του χρόνου εκπομπής τους ή το 10 % τουλάχιστον του διαθέσιμου για τη διαμόρφωση των προγραμμάτων τους προϋπολογισμού σε ευρωπαϊκά έργα παραγωγών ανεξαρτήτων από ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς.

8. Το κεφάλαιο IV (άρθρα 10 έως 21) της οδηγίας περιέχει διατάξεις σχετικά με την τηλεοπτική διαφήμιση και τη χορηγία. Το άρθρο 14 απαγορεύει την τηλεοπτική διαφήμιση των φαρμάκων και των θεραπευτικών αγωγών που διατίθενται μόνο με ιατρική συνταγή στο κράτος μέλος στου οποίου τη δικαιοδοσία υπάγεται ο ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός. Το άρθρο 15 θέτει ορισμένες προϋποθέσεις στις οποίες πρέπει να ανταποκρίνεται η τηλεοπτική διαφήμιση αλκοολούχων ποτών.

9. Το κεφάλαιο V (άρθρο 22) της οδηγίας είναι αφιερωμένο στην προστασία των ανηλίκων. Σύμφωνα με αυτό, τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνούν ώστε οι εκπομπές των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών που υπόκεινται στη δικαιοδοσία τους να μη περιλαμβάνουν προγράμματα «τα οποία ενδέχεται να βλάψουν σοβαρά τη σωματική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων και, ειδικότερα, προγράμματα που περιέχουν πορνογραφικές σκηνές ή σκηνές άσκοπης βίας».

10. Το κεφάλαιο VI (άρθρο 23) της οδηγίας πραγματεύεται το δικαίωμα απαντήσεως. Το κεφάλαιο VII (άρθρα 24 έως 27) περιέχει τις τελικές διατάξεις. Σύμφωνα με το άρθρο 25, παράγραφος 1, της οδηγίας, τα κράτη μέλη όφειλαν να εκδώσουν όλες τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθούν με την οδηγία αυτή το αργότερο στις 3 Οκτωβρίου 1991. Το κείμενο των ουσιαστικών διατάξεων εσωτερικού δικαίου, τις οποίες τα κράτη μέλη θα θέσπιζαν στον τομέα αυτόν, έπρεπε να ανακοινωθεί στην Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 25, παράγραφος 2, της οδηγίας.

Η νομική κατάσταση στο Βέλγιο

11. Στο Βέλγιο, οι Περιφέρειες έχουν εκτεταμένες αρμοδιότητες στον τομέα της τηλεοράσεως. Επομένως, στη συνέχεια θα παρουσιάσω τη νομική κατάσταση, αντιστοίχως, της Γαλλικής Κοινότητας, της Φλαμανδικής Κοινότητας, της δίγλωσσης Περιφέρειας Πρωτεύουσας-Βρυξελλών και της Γερμανόφωνης Κοινότητας.

Η νομική κατάσταση στη Γαλλική Κοινότητα

12. Στη Γαλλική Κοινότητα, οι εκεί ισχύουσες διατάξεις περιλαμβάνονται στο από 17 Ιουλίου 1987 διάταγμα της Γαλλικής

Κοινότητας περί του οπτικοακουστικού τομέα [11] (στο εξής: διάταγμα της 17ης Ιουλίου 1987) — όπως τροποποιήθηκε με το από 19 Ιουλίου 1991 [12] διάταγμα της Γαλλικής Κοινότητας.

13. Τα άρθρα 20 επ. του διατάγματος της 17ης Ιουλίου 1987 αφορούν τη μετάδοση ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών προγραμμάτων μέσω καλωδιακών δικτύων.

14. Το άρθρο 22, παράγραφος 1, αφορά τα προγράμματα βελγικών τηλεοπτικών σταθμών. Σύμφωνα με το άρθρο 22, παράγραφος 2, του διατάγματος ο «διανομέας» — δηλαδή η εκμεταλλευομένη ένα τέτοιο καλωδιακό δίκτυο επιχείρηση — μπορεί, με γραπτή προηγουμένη άδεια της γαλλικής εκτελεστικής εξουσίας (δηλαδή της εκτελεστικής εξουσίας της Γαλλικής Κοινότητας — Exécutif de la Communauté française), να μεταδίδει προγράμματα άλλων τηλεοπτικών σταθμών, οι οποίοι έχουν λάβει άδεια από το κράτος, στο οποίο αυτοί έχουν την έδρα τους, και πληρούν τις προϋποθέσεις που η εκτελεστική εξουσία καθόρισε στην πράξη με την οποία χορήγησε την άδειά της. Η άδεια αυτή μπορεί να ανακληθεί.

Επομένως, οι εκμεταλλευόμενες καλωδιακά δίκτυα επιχειρήσεις χρειάζονται την προηγουμένη άδεια της εκτελεστικής εξουσίας, οσάκις θέλουν να μεταδώσουν μέσω του δικτύου τους προγράμματα αλλοδαπών σταθμών — και, επομένως, επίσης εκπομπές από άλλα κράτη μέλη. Η άδεια αυτή χορηγείται μόνον αν ο εκάστοτε σταθμός έχει προηγουμένως συνάψει ιδιωτικού δικαίου συμφωνία με την εκτελεστική εξουσία. Η από 22 Δεκεμβρίου 1988 [13] κανονιστική απόφαση της γαλλικής εκτελεστικής εξουσίας προκαθορίζει ορισμένο πλαίσιο για τις συμφωνίες αυτές. Στο πλαίσιο των συμφωνιών αυτών, οι σταθμοί υποχρεώνονται, μεταξύ άλλων, να αφιερώσουν μέρος του προϋπολογισμού τους για την απόκτηση ή τη δημιουργία ευρωπαϊκών παραγωγών.

15. Το άρθρο 26 του διατάγματος ρυθμίζει το ζήτημα του επιτρεπτού της διαφημίσεως στην τηλεόραση. Σύμφωνα με το άρθρο 26, παράγραφος 2, οι τηλεοπτικοί οργανισμοί οι οποίοι πληρούν τις προϋποθέσεις που καθόρισε η γαλλική εκτελεστική εξουσία δυνάμει του άρθρου 22, παράγραφος 2, μπορούν να μεταδίδουν εμπορική διαφήμιση, η οποία απευθύνεται ειδικότερα στους τηλεθεατές της Γαλλικής Κοινότητας («publicité commerciale plus particulièrement destinée aux téléspectateurs de la Communauté française»), οσάκις η εκτελεστική εξουσία τους έχει συναφώς παράσχει τη ρητή προηγουμένη άδειά της. Η εκτελεστική εξουσία καθορίζει, σύμφωνα με το άρθρο 26, παράγραφος 3, τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες επιτρέπεται η διαφήμιση να περιληφθεί στα τηλεοπτικά προγράμματα. Οι προϋποθέσεις αυτές προβλέπουν, ιδίως, ότι ο οικείος τηλεοπτικός οργανισμός πρέπει να συμμετέχει στην προώθηση της παραγωγής οπτικοακουστικών προγραμμάτων της Γαλλικής Κοινότητας και των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, καθώς και στη διατήρηση και προώθηση της πολυφωνίας του τύπου της Γαλλικής Κοινότητας.

11 — *Moniteur belge* της 22ας Αυγούστου 1987, σ. 12505.

12 — Décret modifiant la loi du 6 février 1987 relative aux réseaux de radiodistribution et de télédistribution et à la publicité commerciale à la radio et à la télévision, le décret du 12 décembre 1977 portant statut de la Radio-Télévision belge de la Communauté française (RTBF) et le décret du 17 juillet 1987 sur l'audiovisuel (*Moniteur belge* της 2ας Οκτωβρίου 1991, σ. 21671).

13 — *Moniteur belge* της 17ης Μαρτίου 1989, σ. 4896· τροποποιήθηκε με την κανονιστική απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 1991 (*Moniteur belge* της 26ης Φεβρουαρίου 1992, σ. 6532).

Το άρθρο 26 ter, παράγραφος 1, του διατάγματος, προβλέπει ότι οι καλυπτόμενοι από το άρθρο 26, παράγραφος 2, τηλεοπτικοί οργανισμοί επιτρέπεται να μεταδίδουν τα καλούμενα «télé-achat» προγράμματα [14], αν η εκτελεστική εξουσία τους έχει συναφώς χορηγήσει ρητή, προηγουμένη άδεια. Από τα όσα εξέθεσαν οι διάδικοι της παρούσας δίκης πρέπει να συναχθεί ότι η διάταξη αυτή αφορά εκπομπές πωλήσεων, οι οποίες απευθύνονται ειδικότερα στους τηλεθεατές της Γαλλικής Κοινότητας.

16. Σύμφωνα με το άρθρο 22, παράγραφος 2 bis του διατάγματος, η εκμεταλλευομένη ένα καλωδιακό δίκτυο επιχείρηση μπορεί να μεταδίδει προγράμματα τηλεοπτικών οργανισμών, οι οποίοι διαθέτουν άδεια σύμφωνα με το άρθρο 26, παράγραφος 2, και οι οποίοι πληρούν τις προϋποθέσεις που η εκτελεστική εξουσία καθόρισε βάσει του άρθρου 26, παράγραφος 3 [15].

Η νομική κατάσταση στη Φλαμανδική Κοινότητα

17. Ο συγκεκριμένος τομέας ρυθμιζόταν εδώ, κατ' αρχάς, — καθόσον έχει ενδιαφέρον για την παρούσα υπόθεση — από το διάταγμα της Φλαμανδικής Κοινότητας, της 28ης Ιανουαρίου 1987, σχετικά με τη μετάδοση οπτικοακουστικών προγραμμάτων στα ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά δίκτυα και την έγκριση των ιδιωτικών εταιριών τηλεοράσεως [16] (στο εξής: διάταγμα της 28ης Ιανουαρίου 1987). Τα προγράμματα τηλεοπτικών οργανισμών άλλων κρατών μελών μπορούσαν, σύμφωνα με το άρθρο 3 του εν λόγω διατάγματος, να μεταδίδονται μέσω των φλαμανδικών καλωδιακών δικτύων μόνον αν αυτά εκπέμποντα στη γλώσσα ή σε μία από τις γλώσσες του κράτους εγκαταστάσεως του οργανισμού και αν η φλαμανδική εκτελεστική εξουσία — καθόσον επρόκειτο για ιδιωτικούς σταθμούς άλλων κρατών μελών — είχε χορηγήσει την προηγούμενη άδειά της, η οποία ενδεχομένως παρείχετο υπό προϋποθέσεις.

18. Με την απόφασή του της 16ης Δεκεμβρίου 1992 στην υπόθεση C-211/91 [17], το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η ρύθμιση αυτή προσέκρουε, μεταξύ άλλων, στα άρθρα 59 και 60 της Συνθήκης.

19. Στις 4 Μαΐου 1994, η Φλαμανδική Κοινότητα εξέδωσε διάταγμα σχετικά με τα ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά δίκτυα και την απαιτουμένη για την εγκατάσταση και την εκμετάλλευση των εν λόγω δικτύων άδεια καθώς και σχετικά με την προώθηση της μεταδόσεως και της παραγωγής τηλεοπτικών προγραμμάτων [18] (στο εξής: διάταγμα της 4ης Μαΐου 1994). Με το διάταγμα αυτό καταργήθηκαν τμήματα του διατάγματος της 28ης Ιανουαρίου 1987 (μεταξύ αυτών και το άρθρο του 3), τα οικεία δε ζητήματα ρυθμίστηκαν εκ νέου.

14 — Πρόκειται στην περίπτωση αυτή για εκπομπές, κατά τις οποίες γίνονται στους τηλεθεατές άμεσες προσφορές με σκοπό την πώληση, την αγορά ή την ενοικίαση αντικειμένων ή με σκοπό την πραγματοποίηση επαχθών παροχών υπηρεσιών.

15 — Η Επιτροπή υποστήριξε (σιωπηρώς) την άποψη ότι η διάταξη αυτή έχει επίσης εφαρμογή στη μετάδοση «télé-achat» εκπομπών σύμφωνα με το άρθρο 26 ter του διατάγματος. Το καθού δεν προέβαλε αντιρρήσεις ως προς την ερμηνεία αυτή των οικείων διατάξεων.

16 — *Belgisch Staatsblad* της 19ης Μαρτίου 1987, σ. 4196.

17 — Επιτροπή κατά Βελγίου, Συλλογή 1992, σ. I-6757.

18 — *Belgisch Staatsblad* της 4ης Ιουνίου 1994, σ. 15434.

20. Το άρθρο 3 του διατάγματος της 4ης Μαΐου 1994 προβλέπει ότι ουδείς δύναται να εγκαθιστά ή να εκμεταλλεύεται καλωδιακό δίκτυο χωρίς να του έχει χορηγηθεί συναφώς άδεια της Φλαμανδικής Κυβερνήσεως σύμφωνα με τις καθοριζόμενες από το διάταγμα προϋποθέσεις. Στην άδεια αυτή αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα προγράμματα τα οποία επιτρέπεται να μεταδίδονται. Ενδεχόμενες τροποποιήσεις, οι οποίες αφορούν τη μετάδοση νέου προγράμματος, πρέπει να υποβάλλονται στη Φλαμανδική Κυβέρνηση προς έγκριση (goedkeuring). Αυτή αποφασίζει σχετικά με το εάν πληρούνται οι καθοριζόμενες από το διάταγμα προϋπόθέσεις. Η απόφαση σχετικά με την έγκριση της τροποποιήσεως ή την απόρριψή της πρέπει να κοινοποιείται στην εκμεταλλευομένη το καλωδιακό δίκτυο επιχείρηση εντός τεσσάρων μηνών. Η επιχείρηση δικαιούται να προβεί στη σχεδιαζομένη τροποποίηση αφ' ής αυτή εγκριθεί από την κυβέρνηση ή μόλις παρέλθει η προθεσμία των τεσσάρων μηνών (άρθρο 5, παράγραφος 2, του διατάγματος).

21. Σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 2, του διατάγματος, μπορούν να μεταδίδονται προγράμματα ραδιοτηλεοπτικού οργανισμού, στον οποίο χορηγήθηκε άδεια από άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, μέσω του καλωδιακού δικτύου, υπό την προϋπόθεση ότι ο εν λόγω ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός υπόκειται στον έλεγχο του οικείου κράτους μέλους, ο οποίος ασκείται εκεί επί των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών που απευθύνονται στο κοινό του οικείου κράτους μέλους, και ότι ο εν λόγω έλεγχος πράγματι αφορά επίσης την τήρηση των διατάξεων του ευρωπαϊκού δικαίου. Περαιτέρω, απαιτείται ο ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός και τα προγράμματα που αυτός εκπέμπει να μη θέτουν σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη, τα χρηστά ήθη και τη δημόσια ασφάλεια της Φλαμανδικής Κοινότητας.

Η νομική κατάσταση στη δίγλωσση Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Βρυξελλών

22. Σύμφωνα με το άρθρο 127, παράγραφος 2, του Βελγικού Συντάγματος, τα εκδοθέντα από τη Γαλλική Κοινότητα και από τη Φλαμανδική Κοινότητα διατάγματα ισχύουν επίσης για τις εκμεταλλευόμενες καλωδιακά δίκτυα επιχειρήσεις που έχουν την έδρα τους στη δίγλωσση Περιφέρεια των Βρυξελλών, καθόσον αυτές, λόγω της δραστηριότητάς τους, πρέπει να θεωρούνται ότι ανήκουν στη μια ή στην άλλη κοινότητα [19].

23. Για τις λοιπές επιχειρήσεις που εκμεταλλεύονται καλωδιακά δίκτυα στην εν λόγω περιφέρεια ισχύει στο εξής ο δημοσιευθείς στις 30 Μαρτίου 1995 βελγικός νόμος, σχετικά με τα ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά δίκτυα και την άσκηση της δραστηριότητας της μεταδόσεως τηλεοπτικών προγραμμάτων στη δίγλωσση Περιφέρεια των Βρυξελλών [20].

Η νομική κατάσταση στη Γερμανόφωνη Κοινότητα

24. Στη Γερμανόφωνη Κοινότητα ίσχυε αρχικά το βασιλικό διάταγμα της 24ης Δεκεμβρίου 1966, σχετικά με τα δίκτυα για

19 — Το καθού το ανέφερε με το υπόμνημά του ανταπαντήσεως, χωρίς η Επιτροπή να το αντικρούσει κατά την προφορική διαδικασία.

20 — Το κείμενο του νόμου αυτού υποβλήθηκε από το καθού συνημμένο στο υπόμνημα αντικρούσεως.

τη μετάδοση ραδιοφωνικών εκπομπών [21]. Σύμφωνα με το άρθρο 21 του εν λόγω διατάγματος, δεν επιτρεπόταν να αναμεταδίδονται [22], μεταξύ άλλων, διαφημιστικές εκπομπές.

25. Τη νομική βάση του διατάγματος αυτού αποτελούσε το άρθρο 13 ενός νόμου της 26ης Ιανουαρίου 1960 [23]. Η διάταξη αυτή καταργήθηκε από το άρθρο 30 του νόμου της 13ης Ιουλίου 1987 [24]. Κατόπιν αυτού, στη Γερμανόφωνη Κοινότητα δεν ισχύει επί του παρόντος νομοθετικός κανόνας που να απαγορεύει την αναμετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών [25].

Η εξέλιξη της διαδικασίας

26. Στις 3 Νοεμβρίου 1992, η Επιτροπή απηύθυνε έγγραφο στο Βασίλειο του Βελγίου παρέχοντάς του, σύμφωνα με το άρθρο 169 της Συνθήκης ΕΚ, την ευκαιρία να υποβάλει τις παρατηρήσεις του επί των αιτιάσεων της Επιτροπής. Η Επιτροπή υποστήριξε με το έγγραφο αυτό ότι το άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας δεν μεταφέρθηκε ορθώς ούτε στις τρεις γλωσσικώς διαφοροποιούμενες Κοινότητες ούτε στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Βρυξελλών. Η Επιτροπή προσήψε επιπλέον στη Γαλλική Κοινότητα παράβαση των άρθρων 13, 14, 15 και 23 της οδηγίας. Επέκρινε τη Φλαμανδική Κοινότητα για παράβαση των άρθρων 4, 5, 22 και 23 της οδηγίας. Τέλος, ισχυρίστηκε ότι τα κεφάλαια ΙΙΙ και IV της οδηγίας δεν είχαν μεταφερθεί ορθώς στο εσωτερικό δίκαιο της Γερμανόφωνης Κοινότητας και της δίγλωσσης Περιφέρειας Πρωτεύουσας-Βρυξελλών.

27. Η Επιτροπή έλαβε, σε απάντηση αυτού, έγγραφο της 5ης Απριλίου 1993, το οποίο εξέθετε την άποψη της Φλαμανδικής Κοινότητας. Επιπλέον, έλαβε έγγραφο της 21ης Απριλίου 1993, το οποίο περιείχε τη θέση της Γαλλικής Κοινότητας.

28. Στις 10 Ιανουαρίου 1994, η Επιτροπή απηύθυνε αιτιολογημένη γνώμη στο Βασίλειο του Βελγίου. Με το έγγραφο αυτό, η Επιτροπή προσήπτε στον αποδέκτη του ότι δεν ενημέρωσε την Επιτροπή επακριβώς για τα μέτρα που έλαβε ή πρόκειται να λάβει προκειμένου να εξασφαλίσει την πλήρη μεταφορά της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο. Εξάλλου, το Βασίλειο του Βελγίου δεν μετέφερε ορθώς στο εσωτερικό δίκαιο, ως προς τις τρεις γλωσσικές Κοινότητες και την Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Βρυξελλών, το άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας. Ως προς τη Γαλλική Κοινότητα, η Επιτροπή προσήπτε περαιτέρω την παράβαση των άρθρων 14 και 15 της οδηγίας. Επέκρινε τη Φλαμανδική Κοινότητα για παράβαση των άρθρων 4, 5 και 22 της οδηγίας. Τέλος, ισχυριζόταν ότι οι διατάξεις της οδηγίας δεν είχαν μεταφερθεί ορθώς στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Βρυξελλών, καθόσον επρόκειτο για οργανισμούς που δεν μπορούσαν να υπαχθούν ούτε στη Γαλλική ούτε στη Φλαμανδική Κοινότητα. Κατ' αυτήν, το Βασίλειο του Βελγίου παρέβη, επομένως, τις

21 — *Moniteur belge* της 24ης Ιανουαρίου 1967, σ. 604.

22 — Η Επιτροπή το ανέφερε με το υπόμνημα απαντήσεώς της, χωρίς το καθού να το διαψεύσει.

23 — *Moniteur belge* της 6ης Φεβρουαρίου 1960, σ. 726.

24 — *Moniteur belge* της 12ης Αυγούστου 1987, σ. 12071.

25 — Τα στοιχεία αυτά παρέχει το καθού με το υπόμνημα ανταπαντήσεώς του. Η Επιτροπή δεν τα διέψευσε.

υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία και το άρθρο 5 της Συνθήκης. Η Επιτροπή ζήτησε από το Βασίλειο του Βελγίου να παύσει τις παραβάσεις αυτές εντός δύο μηνών.

29. Σε απάντηση αυτού, η Επιτροπή έλαβε, με έγγραφο της 4ης Φεβρουαρίου 1994, σχέδιο του νέου διατάγματος της Φλαμανδικής Κοινότητας. Με έγγραφο της 9ης Ιουνίου 1994, το Βασίλειο του Βελγίου απέστειλε στην Επιτροπή αντίγραφο του εν τω μεταξύ εκδοθέντος διατάγματος της 4ης Μαΐου 1994.

Η απάντηση της Γαλλικής Κοινότητας ελήφθη με έγγραφο της 11ης Απριλίου 1994. Τέλος, η Επιτροπή έλαβε έγγραφο Βέλγου υπουργού, της 7ης Απριλίου 1994, με το οποίο αυτός απαντούσε στις αιτιάσεις που αφορούσαν την Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Βρυξελλών.

30. Στις 16 Ιανουαρίου 1995, η Επιτροπή κατέθεσε στο Δικαστήριο βάσει του άρθρου 169 της Συνθήκης προσφυγή, με την οποία άρχισε η παρούσα διαδικασία. Η προσφυγή αυτή έχει ως αντικείμενο να διαπιστωθεί ότι το Βασίλειο του Βελγίου παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία και, ιδίως, από τα άρθρα της 2, 14 και 15,

— διατηρώντας, όσον αφορά τη Γαλλική Κοινότητα, στη γαλλόφωνη περιοχή, ένα σύστημα προηγουμένης αδείας για την καλωδιακή αναμετάδοση ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών προερχομένων από άλλα κράτη μέλη·

— διατηρώντας, όσον αφορά τη Γαλλική Κοινότητα, στη γαλλόφωνη περιοχή, ένα σύστημα προηγουμένης, ρητής αδείας που προβλέπει ορισμένους όρους, για την καλωδιακή αναμετάδοση ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών προερχομένων από άλλα κράτη μέλη, που περιλαμβάνουν εμπορική διαφήμιση ή πρόγραμμα πωλήσεων από τηλεοράσεως με ειδικότερο προορισμό τους τηλεθεατές της Γαλλικής Κοινότητας·

— διατηρώντας, όσον αφορά τη Φλαμανδική Κοινότητα, στην ολλανδόφωνη περιοχή, ένα σύστημα προηγουμένης αδείας για την καλωδιακή αναμετάδοση ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών προερχομένων από άλλα κράτη μέλη·

— διότι δεν θέσπισε, όσον αφορά τη δίγλωσση Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Βρυξελλών, τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθεί προς το άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ·

— διότι δεν θέσπισε, όσον αφορά τη Γερμανόφωνη Κοινότητα, τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθεί προς το άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ· και

— διότι δεν θέσπισε, όσον αφορά τη Γαλλική Κοινότητα, τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθεί πλήρως προς τα άρθρα 14 και 15 της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ.

Η Επιτροπή ζήτησε, επιπλέον, να καταδικαστεί το Βασίλειο του Βελγίου στα δικαστικά έξοδα.

31. Το καθού ζητεί την απόρριψη της προσφυγής καθόσον αφορά τη Γαλλική Κοινότητα, τη Γερμανόφωνη Κοινότητα και την Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Βρυξελλών. Ζητεί να απορριφθεί η προσφυγή, καθόσον αφορά τη Φλαμανδική Κοινότητα, ως απαράδεκτη, επικουρικώς δε, ως αβάσιμη.

Β — Πρόταση

32. Ακολούθως θα εξετάσω, κατ' αρχάς, αν η αιτίαση της Επιτροπής, με την οποία προσάπτει στο Βασίλειο του Βελγίου ότι παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας, είναι βάσιμη. Εκάστη των γλωσσικών περιοχών, καθώς και η δίγλωσση Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Βρυξελλών, πρέπει να εξεταστεί χωριστά. Στο τέλος, θα πρέπει ακόμη να εξετασθεί η αιτίαση που προσάπτεται στο Βασίλειο του Βελγίου ότι, όσον αφορά τη Γαλλική Κοινότητα, παρέβη τα άρθρα 14 και 15 της οδηγίας.

I — *Παράβαση του άρθρου 2, παράγραφος 2, της οδηγίας*

1. *Η Γαλλική Κοινότητα*

α) Το άρθρο 22, παράγραφος 2, του διατάγματος της 17ης Ιουλίου 1987

33. Η Επιτροπή υποστηρίζει την άποψη ότι, κατ' αρχήν, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας, μόνο στο κράτος μέλος από το οποίο προέρχεται η εκπομπή (το κράτος μέλος καταγωγής [26]) εναπόκειται να ελέγξει αν ο οικείος ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός τήρησε το δίκαιο του εν λόγω κράτους μέλους και τις διατάξεις της οδηγίας. Το άρθρο 2, παράγραφος 2, της

26 — Θα χρησιμοποιήσω στο εξής την έκφραση αυτή, η οποία για παράδειγμα χρησιμοποιείται επίσης στη δεκάτη τετάρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας. Το ερώτημα ποιο κράτος μέλος είναι αρμόδιο σε μια συγκεκριμένη περίπτωση εξετάζεται διεξοδικότερα στις προτάσεις μου στην υπόθεση C-222/94.
(ΣτΜ: στην ελληνική μετάφραση της οδηγίας, στη δεκάτη τετάρτη αιτιολογική σκέψη, διαβάζουμε: «του κράτους μέλους από το οποίο προέρχονται [οι εκπομπές]». Στο εξής θα χρησιμοποιηθεί η έκφραση: κράτος μέλος καταγωγής, που απαντά, για παράδειγμα, στη δεκάτη πέμπτη αιτιολογική σκέψη).

οδηγίας επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να εξασφαλίζουν την ελεύθερη λήψη ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών από άλλα κράτη μέλη και να μην εμποδίζουν την αναμετάδοσή τους — εκτός της προβλεπομένης από το άρθρο 2, παράγραφος 2, δεύτερη πρόταση, εξαιρέσεως — για λόγους που εμπίπτουν στους συντονιζομένους από την οδηγία τομείς. Επομένως, δεν συμβιβάζεται με τη διάταξη αυτή το να εξαρτά ένα κράτος μέλος («το κράτος μέλος λήψεως» [27]) την καλωδιακή αναμετάδοση ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών από άλλα κράτη μέλη από προηγουμένη άδεια, έτσι όπως πράττει το άρθρο 22, παράγραφος 2, του διατάγματος της 17ης Ιουλίου 1987.

34. Το Βασίλειο του Βελγίου δεν αμφισβητεί ότι οι διατάξεις της Γαλλικής Κοινότητας απαιτούν μια τέτοια άδεια. Εντούτοις, υποστηρίζει την άποψη ότι η σχετική διάταξη είναι σύμφωνη προς το κοινοτικό δίκαιο. Προς τούτο, αναφέρει ολόκληρη σειρά σκέψεων που πρέπει να εξετασθούν στη συνέχεια.

35. Το καθού ισχυρίζεται ότι δεν πρέπει να γίνει δεκτή η ύπαρξη παραβάσεως των διατάξεων της οδηγίας ήδη για τον λόγο ότι αυτή δεν εφαρμόζεται στον τομέα της καλωδιακής τηλεοράσεως. Αυτό ισχύει, πάντως, καθόσον δεν πρόκειται για πρώτη μετάδοση μέσω καλωδιακού δικτύου [28]. Το καθού στηρίζεται συναφώς, ιδίως, στον περιλαμβανόμενο στο άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας ορισμό της έννοιας της «τηλεοπτικής μεταδόσεως», σύμφωνα με τον οποίο αυτή πρέπει να νοείται ως η «πρώτη μετάδοση τηλεοπτικών προγραμμάτων» [29]. Η άποψη της Επιτροπής δεν μπορεί να στηριχθεί ούτε στη χρησιμοποιουμένη στο άρθρο 2, παράγραφος 2, έννοια της «αναμεταδόσεως». Η οδηγία δεν περιέχει ορισμό της εννοίας αυτής. Αν υπήρχε πράγματι η πρόθεση να συμπεριληφθεί η καλωδιακή αναμετάδοση, θα είχε επιλεχθεί άλλος όρος. Η οδηγία 93/83/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Σεπτεμβρίου 1993, περί συντονισμού ορισμένων κανόνων όσον αφορά το δικαίωμα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα που εφαρμόζονται στις δορυφορικές ραδιοτηλεοπτικές μεταδόσεις και την καλωδιακή αναμετάδοση [30], χρησιμοποιεί επίσης τον όρο της «καλωδιακής αναμεταδόσεως». Διαφορετικά, η οδηγία περί τηλεοράσεως θα παρέκκλινε επίσης από τη διεθνή ορολογία [31].

Επιπλέον, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, όταν εκδόθηκε η οδηγία περί τηλεοράσεως, η καλωδιακή τηλεόραση δεν ήταν ακόμη πολύ διαδεδομένη. Επομένως, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι ο Ευρωπαίος νομοθέτης ήθελε να ρυθμίσει τον τομέα αυτό.

36. Τα επιχειρήματα αυτά δεν με πείθουν. Κατά τη γνώμη μου, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι η οδηγία ρυθμίζει επίσης τον τομέα της καλωδιακής αναμεταδόσεως

27 — Χάριν απλοποιήσεως, και ως προς τον όρο αυτό χρησιμοποιώ την ορολογία των αιτιολογικών σκέψεων της οδηγίας (βλ. τη δεκάτη πέμπτη αιτιολογική σκέψη).

28 — Κατά την αντίληψη του καθού, η κατάσταση αυτή απαντά οσάκις ένας ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός κατοχυρώνει απευθείας τα προγράμματά του σε καλωδιακό δίκτυο.

29 — Βλ., ανωτέρω, την παράγραφο 4.

30 — ΕΕ L 248, σ. 15.

31 — Το καθού υποστηρίζει ότι θα έπρεπε, επομένως, να αναμένεται να χρησιμοποιείται στο γαλλικό κείμενο της οδηγίας ο όρος «rémission» αντί του όρου «retransmission».

προγραμμάτων από άλλα κράτη μέλη. Η αντίθετη άποψη δεν μπορεί να στηριχθεί στον ορισμό της εννοίας «τηλεοπτική μετάδοση», ήδη, επειδή το άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας δεν αναφέρεται σ' αυτήν καθεαυτή, αλλά στην «αναμετάδοσή» της. Από την οδηγία 93/83 επίσης δεν μπορεί να συναχθεί ότι η έννοια της «αναμεταδόσεως» δεν έχει εφαρμογή στη δραστηριότητα της επιχειρήσεως που εκμεταλλεύεται καλωδιακά τηλεοπτικά δίκτυα. Αντιθέτως, η ρύθμιση αυτή θα μπορούσε, ακόμη, να στηρίξει την άποψη της Επιτροπής. Η έννοια της «καλωδιακής αναμεταδόσεως» ορίζεται εκεί ως «αναμετάδοση» προγραμμάτων «μέσω συστημάτων καλωδίων ή μικροκυμάτων» [32]. Αυτό επιβεβαιώνει, κατά τη γνώμη μου, ότι η έννοια της «αναμεταδόσεως» σύμφωνα με την άποψη του Ευρωπαίου νομοθέτη αρκεί για να περιλάβει επίσης τη μετάδοση μέσω καλωδιακών δικτύων.

37. Εξάλλου, από την οδηγία σαφώς προκύπτει ότι αυτή θα πρέπει να εφαρμόζεται στην καλωδιακή αναμετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών. Η Επιτροπή ορθώς παραπέμπει, στο πλαίσιο αυτό, στην ενάτη και τη δεκάτη αιτιολογική σκέψη [33]. Εκεί επισημαίνονται, μεταξύ άλλων, τα εμπόδια της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών που μπορούν να προκύψουν από τις διαφορές μεταξύ των εθνικών διατάξεων που εφαρμόζονται κατά την «άσκηση (...) δραστηριοτήτων και καλωδιακής διανομής». «*[Ό]λα αυτά* τα εμπόδια» στην ελεύθερη μετάδοση στο εσωτερικό της Κοινότητας έπρεπε, κατά την άποψη του Συμβουλίου, να εξαλειφθούν [34].

Μου φαίνεται ότι η Συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, η οποία υπογράφηκε στις 2 Μαΐου 1992 και εγκρίθηκε από την Κοινότητα με απόφαση του Συμβουλίου και της Επιτροπής, της 13ης Δεκεμβρίου 1993 [35], εμφανίζει συναφώς κάποιο ενδιαφέρον. Για τους σκοπούς της συμφωνίας αυτής, προστέθηκε στο άρθρο 15 της οδηγίας κείμενο, σύμφωνα με το οποίο τα κράτη της ΕΖΕΣ είναι ελεύθερα «να υποχρεώνουν τις εταιρίες καλωδιακής διανομής που λειτουργούν στο έδαφός τους να δημιουργούν παρεμβολές ή να παρεμποδίζουν καθ' οιονδήποτε άλλο τρόπο τη μετάδοση διαφημίσεων αλκοολούχων ποτών». Η «εξαίρεση» αυτή δεν θα πρέπει «να έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της αναμετάδοσης του τηλεοπτικού προγράμματος» [36]. Αυτό επίσης επιβεβαιώνει την άποψη της Επιτροπής, σύμφωνα με την οποία η οδηγία έχει εφαρμογή στην καλωδιακή τηλεοπτική μετάδοση.

38. Κατά τα λοιπά, η Επιτροπή ορθώς επισημαίνει ότι στη Σύμβαση για τη διασυνοριακή τηλεόραση [37], την οποία το Συμβούλιο της Ευρώπης ενέκρινε στις 5 Μαΐου 1989, χρησιμοποιείται επίσης ο όρος της «retransmission». Σύμφωνα με το άρθρο της 3, η Σύμβαση εφαρμόζεται επίσης στα προγράμματα καλωδιακής αναμεταδόσεως. Η σύμβαση αυτή εκδόθηκε λίγους μόνο μήνες πριν από την κοινοτική οδηγία περί τηλεοράσεως. Αυτό δείχνει ότι κατά τον κρίσιμο χρόνο — αντίθετα προς τη διατυπωθείσα άποψη του καθού — είχαν γίνει σκέψεις για τη ρύθμιση του τομέα της καλωδιακής τηλεοράσεως. Επομένως, το γεγονός που

32 — Άρθρο 1, παράγραφος 3, της παρατεθείσας στην υποσημείωση 30 οδηγίας.

33 — Το κείμενο των σκέψεων αυτών παρατέθηκε ανωτέρω στην παράγραφο 3.

34 — Βλ. τη δεκάτη αιτιολογική σκέψη (η υπογράμμιση είναι δική μου).

35 — ΕΕ 1994, L 1, σ. 1. Το κείμενο της Συμφωνίας περιλαμβάνεται στις σ. 3 επ.

36 — Βλ. παράρτημα X της Συμφωνίας (όπ.π., υποσημείωση 35, σ. 417).

37 — Το γαλλικό και το αγγλικό κείμενο της συμβάσεως αυτής, καθώς και γερμανική μετάφραση δημοσιεύθηκαν στο *BGBl.* II 1994, σ. 639.

ανέφερε το καθού, ότι το Βέλγιο φαίνεται να μη έχει ακόμη επικυρώσει τη σύμβαση αυτή, δεν έχει σημασία.

39. Ο ισχυρισμός του καθού ότι η οδηγία δεν περιλαμβάνει τον τομέα της καλωδιακής τηλεοράσεως πρέπει, επομένως, να απορριφθεί. Ομοίως, πρέπει να απορριφθεί επομένως ο ισχυρισμός του καθού ότι οι διατάξεις της Γαλλικής Κοινότητας ισχύουν μόνο για τις εγχώριες επιχειρήσεις εκμεταλλεύσεως καλωδιακών δικτύων, οπότε δεν υφίσταται εμπόδιο της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών. Πρέπει πράγματι να διαπιστωθεί ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, η μετάδοση τηλεοπτικών προγραμμάτων από άλλα κράτη μέλη εμπίπτει σαφώς στο πεδίο εφαρμογής της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών [38]. Από την ενάτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας προκύπτει ότι αυτή αποσκοπεί ακριβώς στην εναρμόνιση των εθνικών διατάξεων που περιορίζουν την εν λόγω ελευθερία.

40. Το καθού υποστηρίζει εξάλλου ότι η απαιτουμένη άδεια χρησιμεύει στην πράξη κυρίως για να διαπιστωθεί σε ποίου κράτους μέλους το δίκαιο υπόκειται ένας ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας. Ισχυρίζεται συναφώς ότι η εφαρμογή του άρθρου 2, παράγραφος 1, μπορεί να προκαλέσει δυσχέρειες και να έχει ως αποτέλεσμα δύο κράτη μέλη να υποστηρίζουν την άποψη ότι αυτά είναι αρμόδια για τον ίδιο τηλεοπτικό οργανισμό.

41. Το επιχείρημα αυτό δεν είναι λυσιτελές. Είναι μεν ορθό ότι η εφαρμογή του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας έχει προκαλέσει δυσχέρειες [39] και ότι, επομένως, ένα κράτος μέλος έχει έννομο συμφέρον να πληροφορηθεί ποιο κράτος μέλος είναι αρμόδιο για ένα συγκεκριμένο τηλεοπτικό οργανισμό. Εντούτοις, είναι εντελώς προφανές ότι μια ρύθμιση, η οποία εξαρτά από μια άδεια την αναμετάδοση προγραμμάτων από άλλα κράτη μέλη, υπερβάλλει και, επομένως, δεν καλύπτεται από το αναφερθέν συμφέρον. Η Επιτροπή ορθώς παρατήρησε ότι το καθού έπρεπε να έχει αποδείξει ότι η απαιτουμένη άδεια ήταν αναγκαία προκειμένου να αποκτήσει το κράτος μέλος τις αναγκαίες πληροφορίες και ότι δεν υφίστατο εναλλακτική λύση λιγότερο περιοριστική για την επίτευξη του σκοπού αυτού. Το καθού δεν το απέδειξε.

42. Το καθού επικεντρώνει τους αμυντικούς ισχυρισμούς του σε μια άλλη θεμελιωδέστερη σκέψη. Το Βασίλειο του Βελγίου θεωρεί ότι το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας έχει το προβάδισμα έναντι του άρθρου 2, παράγραφος 2. Συνεπώς, όλες οι τηλεοπτικές μεταδόσεις πρέπει να είναι σύμφωνες με το δίκαιο του κράτους καταγωγής καθώς — σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας — και με τις διατάξεις της οδηγίας. *Μόνον* τέτοιες μεταδόσεις μπορούν να τύχουν των πλεονεκτημάτων του άρθρου 2, παράγραφος 2, δηλαδή τα υπόλοιπα κράτη μέλη υποχρεούνται να εξασφαλίζουν την ελεύθερη λήψη των οικείων εκπομπών και να μην εμποδίζουν την αναμετάδοσή τους μόνον αν πληρούται η προϋπόθεση αυτή. Το καθού συνάγει από αυτό το δικαίωμα

38 — Βλ. ανωτέρω την παράγραφο 2 και την εκεί παρατιθεμένη απόφαση Bond van Adverteerders κ.λπ.

39 — Βλ., συναφώς, τις προτάσεις μου στην υπόθεση C-222/94.

του κράτους λήψεως να ελέγχει την τήρηση του δικαίου του κράτους καταγωγής και των διατάξεων της οδηγίας.

Το καθού ισχυρίζεται συναφώς ότι η προσέγγιση της Γαλλικής Κοινότητας συμβάλλει, ιδίως, στην εφαρμογή των άρθρων 4 και 5 της οδηγίας. Κατά την ενώπιον του Δικαστηρίου προφορική διαδικασία, το καθού προσέθεσε ακόμη ότι το άρθρο 4 της οδηγίας φαίνεται να απευθύνεται σε όλα τα κράτη μέλη και ότι, επομένως, δεν απόκειται μόνο στο κράτος καταγωγής να μεριμνά για την τήρησή του.

43. Στην αρχή ήδη ελέχθη ότι η άποψη αυτή δεν μπορεί, κατά τη γνώμη μου, να γίνει δεκτή. Αυτή καταλήγει σ' εκείνο τον δεύτερο έλεγχο των τηλεοπτικών μεταδόσεων από το κράτος μέλος λήψεως, τον οποίο η οδηγία ήθελε ακριβώς να αποκλείσει. Αν η άποψη του καθού γίνει δεκτή, η εισαχθείσα με την οδηγία φιλελευθεροποίηση στον τομέα της τηλεοράσεως θα εξουδετερωθεί σε μεγάλο βαθμό.

44. Η υποστηριζομένη από το καθού άποψη δεν συμβιβάζεται ούτε με το γράμμα ούτε με το πνεύμα και τον σκοπό της οδηγίας. Σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας, το κράτος μέλος καταγωγής οφείλει να μεριμνά ώστε οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί, οι οποίοι υπάγονται στη δικαιοδοσία του ή για τους οποίους αυτό είναι αρμόδιο για άλλους λόγους, να τηρούν το δίκαιο το οποίο ισχύει σ' αυτό το κράτος μέλος για τις εκπομπές που απευθύνονται στο κοινό. Σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας, το κράτος μέλος καταγωγής οφείλει επιπλέον να μεριμνά ώστε οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί που υπάγονται στη δικαιοδοσία του να τηρούν τις διατάξεις της οδηγίας. Αμφότερες οι υποχρεώσεις ανήκουν στο *κράτος μέλος καταγωγής*. Τα *κράτη μέλη λήψεως* αφορά το άρθρο 2, παράγραφος 2. Αυτά οφείλουν να εξασφαλίζουν την ελεύθερη λήψη και υποχρεούνται να μην απαγορεύουν την αναμετάδοση των οικείων εκπομπών — εκτός μιας εκεί προβλεπομένης εξαιρέσεως — για λόγους αναγομένους σε τομείς που συντονίζονται από την οδηγία.

45. Αυτό ανταποκρίνεται πλήρως στην αντίληψη που απαντά ιδίως στη δεκάτη πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας. Κατ' αυτήν, αρκεί η υποχρέωση του κράτους μέλους καταγωγής να εξασφαλίζει την τήρηση του συντονιζομένου από την οδηγία εθνικού δικαίου, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, για να διασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των τηλεοπτικών εκπομπών «χωρίς να είναι αναγκαία η διενέργεια ενός δεύτερου ελέγχου για τους ίδιους λόγους στα κράτη μέλη λήψεως των εκπομπών». Από αυτό προκύπτει σαφώς ότι δεν πρέπει να επιτρέπεται στο εκάστοτε κράτος μέλος λήψεως να διεξάγει έναν τέτοιο δεύτερο έλεγχο. Η ακολουθούσα, τελευταία πρόταση της δεκάτης πέμπτης αιτιολογικής σκέψεως το τονίζει ακόμη, επισημαίνοντας ότι το κράτος μέλος λήψεως «παρ' όλ' αυτά, μπορεί, σε εξαιρετικές περιστάσεις και καθορισμένες συνθήκες» να αναστέλλει «προσωρινά» την αναμετάδοση ενός προγράμματος.

46. Μόνον το άρθρο 2, παράγραφος 2, δεύτερη πρόταση, της οδηγίας προβλέπει ρητώς εξουσία παρεμβάσεως του κράτους μέλους λήψεως. Εντούτοις, η εξουσία αυτή περιορίζεται εντός στενών ορίων. Κατ' αρχάς

αφορά μόνον την περίπτωση κατά την οποία οι μεταδόσεις από άλλα κράτη μέλη παραβαίνουν το άρθρο 22. Επομένως, πρόκειται στην περίπτωση αυτή για περιπτώσεις κατά τις οποίες οι επίδικες μεταδόσεις μπορούν να βλάψουν σοβαρά τη σωματική, πνευματική και ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων. Πάντως, το κράτος μέλος λήψεως μπορεί να παρέμβει μόνον αν πρόκειται για πρόδηλες, σοβαρές και βαρύνουσες παραβάσεις. Επιπλέον, η δραστηριοποίησή του εξαρτάται από το αν ο οικείος τηλεοπτικός οργανισμός διέπραξε ήδη περισσότερες παραβάσεις αυτού του είδους, οι δε διαβουλεύσεις με το κράτος μέλος καταγωγής και την Επιτροπή δεν τελεσφόρησαν. Από τη λεπτομερή αυτή κανονιστική ρύθμιση μπορεί μόνο να συναχθεί ότι το κράτος μέλος λήψεως δεν δικαιούται να θεσπίσει μονομερή μέτρα κατά των μεταδόσεων άλλων κρατών μελών αν οι προβλεπόμενες από αυτήν προϋποθέσεις δεν πληρούνται. Ομοίως, από τη ρύθμιση αυτή πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το κράτος μέλος λήψεως δεν δικαιούται να θεσπίζει μονομερή μέτρα κατά μεταδόσεων άλλων κρατών μελών αν υφίσταται παράβαση άλλων διατάξεων της οδηγίας ή αν φέρεται ως υφισταμένη μια τέτοια παράβαση. Αυτό ανταποκρίνεται επίσης πλήρως στην ήδη παρατεθείσα διατύπωση της δεκάτης πέμπτης αιτιολογικής σκέψεως της οδηγίας. Επομένως, η άποψη του καθού ότι η ρύθμιση του άρθρου 2, παράγραφος 2, δεύτερη πρόταση, δεν αποκλείει δικαίωμα του κράτους μέλους λήψεως να ελέγχει την τήρηση *άλλων* διατάξεων της οδηγίας δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

47. Προδήλως, η ρύθμιση αυτή στηρίζεται στη σκέψη ότι κάθε κράτος μέλος πρέπει να έχει εμπιστοσύνη ότι το εκάστοτε αρμόδιο κράτος μέλος αναλαμβάνει επίσης έναντι των τηλεοπτικών οργανισμών για τους οποίους αυτό είναι υπεύθυνο τις περί ελέγχου υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 2, παράγραφος 1, και από το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας. Εξάλλου, αυτό διατυπώνεται επίσης στην ήδη αναφερθείσα διάταξη, δεδομένου ότι το άρθρο 2, παράγραφος 2, πέμπτη πρόταση, ρητώς επισημαίνει ότι η δυνατότητα παρεμβάσεως του κράτους μέλους λήψεως, υπό αυστηρά περιορισμένες προϋποθέσεις με σκοπό την προστασία των ανηλίκων από μεταδόσεις προερχόμενες από άλλα κράτη μέλη, δεν επηρεάζει το δικαίωμα του κράτους μέλους καταγωγής να προβαίνει σε ενέργειες κατά των σχετικών παραβάσεων.

48. Επομένως, μου φαίνεται πρόδηλον ότι, σύμφωνα με το πνεύμα της οδηγίας, μόνο το κράτος μέλος καταγωγής πρέπει να μεριμνά για την τήρηση των νομοθετικών του διατάξεων καθώς και αυτών της οδηγίας. Το κράτος μέλος λήψεως έχει εξουσία, καθόσον εκτείνεται το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, να λαμβάνει μέτρα κατά της αναμεταδόσεως εκπομπών που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη μόνο στις αυστηρά προσδιοριζόμενες περιπτώσεις του άρθρου 2, παράγραφος 2, δεύτερη πρόταση, της οδηγίας.

49. Από τα επιχειρήματα του καθού προκύπτει σαφώς ότι η επίδικη διάταξη της Γαλλικής Κοινότητας αποσκοπεί, ιδίως, στην εξασφάλιση της τηρήσεως των άρθρων 4 και 5 της οδηγίας. Εντούτοις, αντίθετα προς την άποψη του καθού, θεωρώ ότι, ακριβώς σ' αυτόν τον τομέα, δεν μπορεί να γίνει δεκτό δικαίωμα του κράτους μέλους λήψεως να υποβάλλει τις μεταδόσεις από άλλα κράτη μέλη σ' ένα δεύτερο έλεγχο. Τόσο το άρθρο 4 όσο και το άρθρο 5 συνδέουν τις προβλεπόμενες από αυτά υποχρεώσεις, προφανώς, με προϋποθέσεις αναγόμενες στις ιδιαιτερότητες του εκάστοτε κράτους μέλους. Αυτό βρίσκεται εξάλλου στην καλύτερη θέση για να κρίνει, «κάθε φορά που αυτό είναι εφικτό και με κατάλληλα μέσα», τι μπορεί και

τι πρέπει να γίνει προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις αυτές. Δεν μπορεί να γίνει δεκτό ένα άλλο κράτος μέλος να αντικαθιστά με τη δική του εκτίμηση για το τι είναι εφικτό και κατάλληλο την εκτίμηση του κράτους μέλους καταγωγής, υποβάλλοντας τις εκπομπές εκείνου σε (άλλον) έλεγχο.

50. Αυτό δεν σημαίνει ότι η εκπλήρωση των υποχρεώσεων του κράτους μέλους καταγωγής δεν μπορεί καν να ελεγχθεί. Αν ένα κράτος μέλος θεωρεί ότι ένα άλλο κράτος μέλος παρέβη τις απορρέουσες από την οδηγία υποχρεώσεις του, μπορεί να ασκήσει προσφυγή λόγω παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 170 της Συνθήκης ή να ζητήσει από την Επιτροπή να ενεργήσει η ίδια κατά του εν λόγω κράτους μέλους δυνάμει του άρθρου 169 της Συνθήκης.

51. Το καθού δεν μπορεί επίσης να ισχυρίζεται ότι η διαδικασία αυτή δεν προσφέρει την προσήκουσα νομική προστασία για τον λόγο ότι οι ραδιοτηλεοπτικές μεταδόσεις είναι εκ φύσεως εξαιρετικά στιγμιαία γεγονότα και ότι η ζημία την οποία αυτές προκαλούν δεν μπορεί να αποκατασταθεί. Κατ' αρχάς πρέπει να αναφερθεί συναφώς ότι το Δικαστήριο, στο πλαίσιο μιας τέτοιας προσφυγής λόγω παραβάσεως — όπως ορθώς η Επιτροπή παρατήρησε —, μπορεί, σύμφωνα με το άρθρο 186 της Συνθήκης, να διατάξει προσωρινά μέτρα. Εντούτοις, πρέπει προπάντων να αναφερθούμε ακόμη μια φορά στην εκτίμηση που διατυπώνεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, δεύτερη πρόταση, της οδηγίας. Αν ένα κράτος μέλος λήψεως μπορεί ήδη σ' έναν τόσο σημαντικό και ευαίσθητο τομέα, όπως είναι η προστασία των ανηλίκων, να λαμβάνει μονομερή μέτρα μόνο υπό ορισμένες προϋποθέσεις και όχι αμέσως, δεν γίνεται αντιληπτό γιατί θα πρέπει να γίνει δεκτό ένα τέτοιο δικαίωμα, οσάκις πρόκειται για το ζήτημα της τηρήσεως των περιλαμβανομένων στα άρθρα 4 και 5 ρυθμίσεων περί ποσοστώσεων.

52. Μόνον χάριν πληρότητας πρέπει να αναφερθεί ότι η απαιτουμένη άδεια δεν μπορεί να δικαιολογηθεί βάσει διατάξεων όπως είναι τα άρθρα 3, παράγραφος 1, και 19, σύμφωνα με τα οποία τα κράτη μέλη επιτρέπεται να προβλέπουν αυστηρότερους κανόνες για τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους. Εν προκειμένω πρόκειται πράγματι για μεταδόσεις τηλεοπτικών οργανισμών από άλλα κράτη μέλη, οι οποίοι δεν υπάγονται στη δικαιοδοσία του κράτους μέλους λήψεως.

53. Επομένως, μπορεί να θεωρηθεί ότι ένας δεύτερος έλεγχος των μεταδόσεων από άλλα κράτη μέλη εκ μέρους του κράτους μέλους λήψεως, όπως η επίδικη διάταξη της Γαλλικής Κοινότητας προβλέπει, δεν μπορεί κατ' αρχήν να συμβιβάζεται με την οδηγία. Πρέπει πάντως να υπομνησθεί ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται μόνο να μην εμποδίζουν την αναμετάδοση τέτοιων εκπομπών για λόγους που ανάγονται σε *τομείς* οι οποίοι *συντονίστηκαν με την παρούσα οδηγία*. Η οδηγία δεν εναρμονίζει το σύνολο των τηλεοπτικών δραστηριοτήτων. Στη δεκάτη εβδόμη αιτιολογική σκέψη της αναφέρεται ρητώς ότι η οδηγία «[περιορίζεται] σε ρυθμίσεις που αφορούν ειδικά τις τηλεοπτικές δραστηριότητες» και δεν προδικάζει τις υφιστάμενες ή μελλοντικές κοινοτικές πράξεις εναρμονίσεως «που έχουν στόχο την ικανοποίηση, κυρίως, επιτακτικών απαιτήσεων στον τομέα της προστασίας των καταναλωτών και της καλής διεξαγωγής των εμπορικών συναλλαγών και του ανταγωνισμού». Αν η επίδικη απαιτουμένη άδεια μπορούσε

να στηριχθεί σε λόγους που ανάγονται σε τομείς οι οποίοι *δεν* συντονίστηκαν από την οδηγία, δεν θα υφίστατο παραβίαση του κοινοτικού δικαίου. Το καθού προέβαλε συναφώς πολλά επιχειρήματα, τα οποία πρέπει τώρα να εξετασθούν.

54. Ίσως στο σημείο αυτό ενδείκνυται να εξετάσουμε συνοπτικώς, κατ' αρχάς, το επιχείρημα του καθού που στηρίζεται στο άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών [40]. Σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, δεύτερη φράση, της εν λόγω συμβάσεως, η προστατευομένη από το άρθρο αυτό ελευθερία εκφράσεως δεν εμποδίζει τα κράτη να υποβάλλουν τους τηλεοπτικούς οργανισμούς σε διαδικασία λήψεως άδειας. Όπως ορθώς η Επιτροπή αναφέρει, το γεγονός ότι ένα σύστημα, σύμφωνα με το οποίο οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί χρειάζονται άδεια του εκάστοτε κράτους, συμβιβάζεται με την αναφερθείσα Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης ουδόλως μεταβάλλει, εντούτοις, το γεγονός ότι αντίστοιχη απαίτηση αδείας μπορεί να είναι ασυμβίβαστη προς το κοινοτικό δίκαιο.

55. Το Βασίλειο του Βελγίου υποστηρίζει ότι η επίδικη απαιτουμένη άδεια θα επιτρέπει να ελέγχεται αν οι οικείες μεταδόσεις τηρούν τα δικαιώματα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα. Το καθού επικαλείται συναφώς την ήδη αναφερθείσα οδηγία 93/83 και, ιδίως, το άρθρο της 8, παράγραφος 1, το οποίο έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι κατά την καλωδιακή αναμετάδοση εκπομπών από άλλα κράτη μέλη στο έδαφός τους τηρούνται τα σχετικά δικαιώματα του δημιουργού και άλλα συγγενικά δικαιώματα και ότι η αναμετάδοση αυτή γίνεται βάσει ατομικών ή συλλογικών συμβάσεων μεταξύ των δημιουργών, των δικαιούχων συγγενικών δικαιωμάτων και των επιχειρήσεων εκμετάλλευσης καλωδιακών δικτύων.»

56. Στις αιτιολογικές σκέψεις της οδηγίας, το Συμβούλιο αναφέρει ότι, στον τομέα του δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων, δεν υπάρχει ακόμη η απαιτουμένη ασφάλεια δικαίου, καθόσον αφορά τη διασυνοριακή μετάδοση εκπομπών μέσω καλωδιακών δικτύων. Η καλωδιακή αναμετάδοση τέτοιων εκπομπών συνιστά πράξη εμπίπτουσα στον τομέα του δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών προς αυτό δικαιωμάτων. Συνεπώς, η επιχείρηση εκμεταλλεύσεως καλωδιακού δικτύου χρειάζεται για την άσκηση της δραστηριότητάς της την άδεια όλων των δικαιούχων. Εντούτοις, υπό την παρούσα κατάσταση του δικαίου, δεν μπορεί να είναι βεβαία ότι έχει πράγματι αποκτήσει, με τη σύναψη αντίστοιχης συμφωνίας, όλα τα απαιτούμενα δικαιώματα [41]. Το «νομικό πλαίσιο που θεσπίστηκε» από την οδηγία περί τηλεοράσεως «και διέπει τη δημιουργία ενιαίου οπτικοακουστικού χώρου» πρέπει, επομένως, «να συμπληρωθεί όσον αφορά τα δικαιώματα του δημιουργού» [42].

Σύμφωνα με την οδηγία, η επιχείρηση εκμεταλλεύσεως του καλωδιακού δικτύου οφείλει να αποκτήσει τις απαιτούμενες άδειες με συμβατικές συμφωνίες. Προκειμένου να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη λειτουργία των συμβατικών συμφωνιών με την

40 — *UNTS*, τόμος 213, σ. 221.

41 — Πρβλ. την ογδόη έως τη δεκάτη, καθώς και την εικοστή εβδόμη αιτιολογική σκέψη.

42 — Δωδεκάτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας.

αποφυγή παρεμβάσεως εκ μέρους μη συμβαλλομένων δικαιούχων, οι οποίοι έχουν δικαιώματα σε μεμονωμένα τμήματα του προγράμματος [43], η οδηγία προβλέπει στο άρθρο της 9, παράγραφος 1, ότι τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι το δικαίωμα των δημιουργών και των δικαιούχων συγγενών δικαιωμάτων μπορεί να ασκείται «μόνο μέσω εταιρίας συλλογικής διαχείρισης».

57. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η επιχείρηση εκμεταλλεύσεως καλωδιακού δικτύου οφείλει να μεριμνά ώστε κατά την αναμετάδοση εκπομπών από άλλα κράτη μέλη να μη προσβάλλονται δικαιώματα δημιουργού ή συγγενικά προς αυτά δικαιώματα. Προς τον σκοπό αυτό, οι εν λόγω επιχειρήσεις οφείλουν να συνάπτουν συμφωνίες με εταιρίες συλλογικής διαχειρίσεως, οι οποίες ασκούν τα δικαιώματα αυτά για λογαριασμό των δικαιούχων τους. Τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν ότι λαμβάνεται μέριμνα για την προστασία των αναφερθέντων δικαιωμάτων. Είναι δυνατή η σκέψη ότι τα κράτη μέλη ανταποκρίνονται στην υποχρέωση αυτή επιβάλλοντας ανάλογες υποχρεώσεις στις επιχειρήσεις εκμεταλλεύσεως καλωδιακών δικτύων και μεριμνώντας για την τήρησή τους. Αντιθέτως, δεν φαίνεται για ποιο λόγο είναι αναγκαίο προς τον σκοπό αυτό να συνδέεται η αναμετάδοση με τη λήψη αδείας, η οποία χορηγείται μόνον αν οι οικείοι αλλοδαποί τηλεοπτικοί οργανισμοί έχουν συνάψει συμφωνία με την εκτελεστική εξουσία της Γαλλικής Κοινότητας. Το καθού δεν παρέσχε συναφώς κανένα στοιχείο από το οποίο να μπορεί να συναχθεί ότι η απαίτηση προηγουμένης αδείας ήταν αναγκαία για την προστασία του δικαιώματος του δημιουργού και ότι ο σκοπός αυτός δεν μπορούσε να επιτευχθεί με ένα λιγότερο περιοριστικό μέσο.

43 — Εικοστή ογδόη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας.

58. Το Βασίλειο του Βελγίου επικαλείται, επιπλέον, το άρθρο 128 της Συνθήκης, προκειμένου να δικαιολογήσει την επίδικη διάταξη. Υποστηρίζει ότι η οδηγία πρέπει στο εξής να ερμηνεύεται υπό το φως του άρθρου αυτού. Η διάταξη αυτή προστέθηκε στη Συνθήκη ΕΚ με τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και αποτελεί το μοναδικό άρθρο του τίτλου IX («Πολιτισμός») του τρίτου μέρους της εν λόγω συνθήκης. Το άρθρο 128 προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι η Κοινότητα συμβάλλει στην ανάπτυξη των πολιτισμών των κρατών μελών (παράγραφος 1). Σύμφωνα με το άρθρο 128, παράγραφος 4, η Κοινότητα «λαμβάνει υπόψη της τις πολιτιστικές πτυχές όταν αναλαμβάνει δράση δυνάμει άλλων διατάξεων της παρούσας συνθήκης».

59. Φαίνεται ότι το καθού θεωρεί ότι η διάταξη αυτή εξουσιοδοτεί τα κράτη μέλη να υποβάλλουν σε νέο έλεγχο τις μεταδόσεις από άλλα κράτη μέλη. Πάντως, δεν αντιλαμβάνομαι πώς καταλήγει στην ερμηνεία αυτή. Ήδη η ίδια η οδηγία ακολουθούσε — ιδίως μέσω του προβλεπομένου από τα άρθρα 4 και 5 συστήματος — επίσης πολιτιστικούς σκοπούς. Στο μέτρο που το καθού, διεκδικώντας το δικαίωμα του κράτους μέλους λήψεως να ελέγχει αν το κράτος μέλος καταγωγής ανταποκρίθηκε στις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία, επιζητεί να τηρούνται τα άρθρα αυτά, πρόκειται, επομένως, για έναν τομέα ο οποίος έχει συντονιστεί από την οδηγία. Σύμφωνα με το σαφές και ήδη πολλές φορές αναφερθέν γράμμα του άρθρου 2, παράγραφος 2, της οδηγίας, το κράτος μέλος λήψεως δεν μπορεί, εντούτοις, να εμποδίζει την αναμετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών από άλλα κράτη μέλη για λόγους οι οποίοι ανάγονται σε τομείς συντονισθέντες από την οδηγία. Εξάλλου, πρέπει να διαπιστωθεί ότι το — αναμφισβήτητο — γεγονός ότι για ζητήματα πολιτισμού

πρωτίστως αρμόδια είναι τα κράτη μέλη δεν εμποδίζει την Κοινότητα να λαμβάνει δεσμευτικά για τα κράτη μέλη μέτρα αποσκοπούντα στην εφαρμογή των θεμελιωδών ελευθεριών, ακόμη και αν στην περίπτωση αυτή — όπως συμβαίνει στον τομέα της τηλεοράσεως — πρέπει να ληφθούν υπόψη, επίσης, πολιτιστικές εκτιμήσεις. Το άρθρο 128, παράγραφος 5, της Συνθήκης αναφέρει μεν ρητώς ότι, για την υλοποίηση των στόχων του άρθρου αυτού, το Συμβούλιο μπορεί, εκτός των συστάσεων, να θεσπίζει μόνο δράσεις ενθάρρυνσης «χωρίς να εναρμονίζει τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις των κρατών μελών». Πάντως, ούτε το καθού ισχυρίζεται ότι αυτό θα στερούσε την οδηγία του νομικού ερείσματός της. Επομένως, η υποστηριζομένη από το καθού άποψη δεν μπορεί να στηριχθεί στο άρθρο 128.

επιβεβαιώνει ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να συνάγουν μια τέτοια αρμοδιότητα ούτε από την αρχή της επικουρικότητας.

Εξάλλου, η αρχή της επικουρικότητας εφαρμόζεται, σύμφωνα με το άρθρο 3 Β, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης, μόνο στους τομείς που δεν υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Κοινότητας. Η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, την οποία εγγυώνται τα άρθρα 59 επ. της Συνθήκης, την εφαρμογή της οποίας πρέπει να εξασφαλίζει η οδηγία, συγκαταλέγεται εντούτοις — όπως οι λοιποί τομείς που αναφέρονται στο άρθρο 7 Α της Συνθήκης — στις αποκλειστικές αρμοδιότητες της Κοινότητας.

60. Επιπλέον, το καθού επικαλείται την αρχή της επικουρικότητας, στο εξής διατυπουμένη στο άρθρο 3 Β, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης, χωρίς πάντως να διευκρινίζει πώς η αρχή αυτή μπορεί να ενδείκνυται για την ενίσχυση της απόψεώς του. Κατά τη γνώμη μου, αρκεί να διαπιστωθεί εδώ ότι οι επιδιωκόμενοι από την οδηγία σκοποί μπορούσαν να επιτευχθούν μόνο με τον συντονισμό των εθνικών νομοθεσιών. Επομένως, η εκ μέρους του κοινοτικού νομοθέτη ρύθμιση ήταν αναγκαία. Η υποστηριζομένη από το καθού άποψη, σύμφωνα με την οποία τα κράτη μέλη είναι αρμόδια να υποβάλλουν τις εκπομπές από άλλα κράτη μέλη σ' ένα δεύτερο έλεγχο, θα εμπόδιζε τη δημιουργία εκείνου του «ενιαίου οπτικοακουστικού χώρου», τον οποίο η οδηγία ήθελε να δημιουργήσει[44]. Κατά τη γνώμη μου, αυτό

61. Τέλος, πρέπει ακόμη να εξετασθεί ο ισχυρισμός του καθού ότι η επίδικη ρύθμιση ουδόλως αποτελεί εμπόδιο της ελεύθερης παροχής των υπηρεσιών. Οι οικείοι τηλεοπτικοί οργανισμοί των άλλων κρατών μελών θα συνήπταν εκουσίως με την εκτελεστική εξουσία τις απαιτούμενες συμβάσεις, οι οποίες επιπλέον εξυπηρετούσαν μόνο την εφαρμογή των άρθρων 4 και 5 της οδηγίας.

Εντούτοις, δύσκολα μπορεί να λεχθεί εν προκειμένω ότι οι οικείοι τηλεοπτικοί οργανισμοί αποφασίζουν ελεύθερα. Πάντως, η σύναψη των συμβάσεων αυτών αποτελεί την

44 — Βλ., συναφώς, την εκτίμηση του Συμβουλίου στη δωδεκάτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 93/83.

προϋπόθεση για να μπορούν τα οικεία προγράμματα να διοχετεύονται σε καλωδιακό δίκτυο στη Γαλλική Κοινότητα. Επομένως, κατά τη γνώμη μου, δεν έχει σημασία το ερώτημα κατά πόσον η εκτελεστική εξουσία διαθέτει διακριτική ευχέρεια κατά τη σύναψη τέτοιων συμβάσεων. Επιπλέον, το καθού, με το υπόμνημα αντικρούσεώς του, δέχθηκε συναφώς ότι, κατά τον χρόνο που το Δικαστήριο επελήφθη της παρούσας προσφυγής, υπήρχε τουλάχιστον ένας ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός άλλου κράτους μέλους που δεν ήταν διατεθειμένος να συνάψει μια τέτοια σύμβαση [45].

62. Αντιθέτως, σημαντικότερος είναι ο άλλος ισχυρισμός που το καθού ανέπτυξε συναφώς, σύμφωνα με τον οποίο η σύναψη αυτών των συμβάσεων αποτελεί ένα ιδιαίτερα κατάλληλο μέσο για την προώθηση της αναπτύξεως της ευρωπαϊκής τηλεοπτικής παραγωγής. Μέσω αυτών θα τεθούν σε εφαρμογή τα άρθρα 4 και 5 της οδηγίας. Ασφαλώς είναι ορθόν ότι η σύναψη συμβάσεων, με τις οποίες οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί αναλαμβάνουν την υποχρέωση να αφιερώνουν μέρος του προϋπολογισμού τους για την απόκτηση ή την παραγωγή ευρωπαϊκών προγραμμάτων, μπορεί να εξυπηρετήσει τον επιδιωκόμενο από την οδηγία σκοπό προωθήσεως της τηλεοπτικής παραγωγής εντός της Κοινότητας. Εντούτοις, αυτό ουδόλως μεταβάλλει το γεγονός ότι το καθού, με τον τρόπο αυτό, σφετερίζεται καθήκοντα και αρμοδιότητες τα οποία, σύμφωνα με την οδηγία, πρέπει να επιφυλάσσονται στο κράτος μέλος καταγωγής. Το κράτος μέλος καταγωγής μπορεί να έχει άλλη άποψη απ' ό,τι το κράτος μέλος λήψεως σχετικά με την έκταση των υποχρεώσεων που επιβάλλουν τα άρθρα 4 και 5, που συνίστανται στην μέριμνα για την προώθηση των ευρωπαϊκών έργων «κάθε φορά που αυτό είναι εφικτό και με τα κατάλληλα μέσα». Δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι το κράτος μέλος λήψεως επιβάλλει τα *δικά του* κριτήρια όσον αφορά τις εκπομπές από άλλα κράτη μέλη, υποβάλλοντάς τις σε δεύτερο έλεγχο. Αν ένα κράτος μέλος καταγωγής πράγματι παραβιάζει τις υποχρεώσεις που υπέχει ως προς το σημείο αυτό από την οδηγία, μπορεί να εξαναγκαστεί από τα άλλα κράτη μέλη να λογοδοτήσει και εν ανάγκη να ασκηθεί κατ' αυτού προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου. Δικαίωμα αυτοδικίας για το κράτος μέλος προβλέπει η οδηγία μόνο στο ήδη εξετασθέν άρθρο της 2, παράγραφος 2, δεύτερη πρόταση, οι προϋποθέσεις του οποίου εν προκειμένω δεν συντρέχουν. Επομένως, η επίδικη κανονιστική ρύθμιση της Γαλλικής Κοινότητας εμποδίζει σαφώς την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.

63. Εντούτοις, το καθού ισχυρίζεται ότι οι επίδικες ρυθμίσεις δικαιολογούνται από σκέψεις πολιτιστικής πολιτικής και, επομένως, δεν υφίσταται παράβαση των άρθρων 59 επ. της Συνθήκης. Ειδικότερα, φαίνεται ότι αυτό θεωρεί ότι οι διατάξεις της Γαλλικής Κοινότητας εξυπηρετούν την προστασία της πολυφωνίας των μέσων μαζικής ενημερώσεως. Όπως δείχνει η αναφορά στην πολυφωνία του Τύπου και στη μετάδοση διαφημιστικών μηνυμάτων, το επιχείρημα αυτό αναφέρεται κυρίως στις κανονιστικές ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται στα άρθρα 26 και 26 ter του διατάγματος της 17ης Ιουλίου 1987, τα οποία θα εξετάσω αργότερα. Επειδή, εντούτοις, το καθού θεωρεί προδήλως ότι και η κανονιστική ρύθμιση που περιλαμβάνεται στο άρθρο 2, παράγραφος

45 — Είναι ενδιαφέρον το ότι το καθού αναφέρει εκεί ότι οι εκπομπές του εν λόγω ραδιοτηλεοπτικού οργανισμού αναμεταδόθηκαν εντούτοις διά του καλωδιακού δικτύου. Μπορεί να διακριθεί εκεί μια ένδειξη για το ότι η επίδικη κανονιστική ρύθμιση της Γαλλικής Κοινότητας δεν έχει τη σπουδαιότητα που το καθού της αποδίδει.

2, του διατάγματος μπορεί να δικαιολογηθεί από το επιχείρημα αυτό, είναι αναγκαίο αυτό να το εξετάσω, ήδη τώρα, στο σημείο αυτό.

64. Από τη νομολογία προκύπτει ότι η διατήρηση και η διαφύλαξη της πολυφωνίας στον οπτικοακουστικό τομέα ή στα μέσα μαζικής ενημερώσεως εν γένει συνιστούν στόχο γενικού συμφέροντος, δυνάμενο να δικαιολογήσει τους περιορισμούς της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών που εγγυώνται τα άρθρα 59 επ. της Συνθήκης [46]. Είναι μεν ορθό ότι ένα κράτος μέλος μπορεί να στηριχθεί μόνο σε εκτιμήσεις γενικού συμφέροντος καθόσον οι αντίστοιχες εθνικές νομοθετικές διατάξεις δεν έχουν εναρμονιστεί σε κοινοτικό επίπεδο [47]. Το καθού υποστηρίζει, εντούτοις, ότι το ζήτημα αυτό δεν ρυθμίσθηκε εξαντλητικά από την οδηγία. Η Επιτροπή το αμφισβητεί βεβαίως, αναφερομένη στους κανόνες που περιλαμβάνονται στα άρθρα 10 επ. της οδηγίας. Πάντως, οι κανόνες αυτοί αποτελούν διατάξεις τεχνικού μάλλον χαρακτήρα, οι οποίες συνδέονται πολύ έμμεσα με την έκφραση των διαφόρων τάσεων στα μέσα μαζικής ενημερώσεως.

65. Επομένως, το καθού δεν απέδειξε γιατί οι επίδικες κανονιστικές ρυθμίσεις της Γαλλικής Κοινότητας πρέπει να θεωρηθούν αναγκαίες και ανάλογες για την προστασία της πολυφωνίας στον τηλεοπτικό τομέα ή στα μέσα μαζικής ενημερώσεως εν γένει. Ως προς το ζήτημα της αναλογικότητας επίσης δεν υπάρχουν περαιτέρω επεξηγήσεις. Αντιθέτως, το καθού προέβη μόνο σε γενικούς ισχυρισμούς χωρίς να παράσχει συγκεκριμένη απόδειξη. Αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επαρκές.

66. Επομένως, πρέπει να διαπιστωθεί ότι η περιλαμβανομένη στο άρθρο 22, παράγραφος 2, του διατάγματος της 17ης Ιουλίου 1987 ρύθμιση, σύμφωνα με την οποία η καλωδιακή αναμετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών από άλλα κράτη μέλη πρέπει προηγουμένως να εγκρίνεται, προσκρούει στο άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας.

β) Το άρθρο 26, παράγραφος 2, και το άρθρο 26 ter, παράγραφος 1, του διατάγματος της 17ης Ιουλίου 1987

67. Η Επιτροπή υποστηρίζει την άποψη ότι η διάταξη του άρθρου 26, παράγραφος 2, του διατάγματος της 17ης Ιουλίου 1987, σύμφωνα με την οποία η καλωδιακή αναμετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών από άλλα κράτη μέλη, οι οποίες περιλαμβάνουν εμπορική διαφήμιση απευθυνομένη ειδικότερα στους τηλεθεατές της Γαλλικής Κοινότητας, χρήζει προηγουμένης αδείας, προσκρούει στο άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας. Στηρίζει την άποψη αυτή στις ίδιες σκέψεις, τις οποίες ήδη εξέθεσε σε σχέση με το άρθρο 22, παράγραφος 2, του εν λόγω διατάγματος. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η εν προκειμένω υπό εξέταση διάταξη είναι μάλιστα ακόμη πιο περιοριστική απ' ό,τι εκείνη του άρθρου 22, παράγραφος 2, του διατάγματος, δεδομένου ότι αυτό προβλέπει προηγουμένη άδεια, ενώ το άρθρο 26, παράγραφος 2, του διατάγματος απαιτεί *ρητή* και προηγουμένη άδεια.

46 — Βλ., ιδίως, την απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1994, C-23/93, TV10 (Συλλογή 1994, σ. I-4795, σκέψεις 18 και 19).

47 — Βλ., ιδίως, την απόφαση της 18ης Μαρτίου 1980, 52/79, Debauve κ.λπ. (Συλλογή τόμος 1980/1, σ. 443, σκέψη 15).

Αυτό ισχύει ανάλογα για την προβλεπομένη στο άρθρο 26 ter, παράγραφος 1, του διατάγματος ρύθμιση σχετικά με τις εκπομπές πωλήσεως από τηλεοράσεως.

68. Το Βασίλειο του Βελγίου ισχυρίζεται ότι η επίδικη κανονιστική ρύθμιση δικαιολογείται επειδή χρησιμεύει για να παρεμποδίζει την καταστρατήγηση των εθνικών διατάξεων. Η απαίτηση προηγουμένης αδείας επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές να ελέγχουν αν ένας σταθμός αποτελεί πράγματι ραδιοτηλεοπτικό οργανισμό επί του οποίου εφαρμόζεται η οδηγία.

69. Σύμφωνα με την άποψη του καθού, οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί τους οποίους αφορά η επίδικη κανονιστική ρύθμιση είτε είναι αλλοδαποί σταθμοί που επιδιώκουν να καταστρατηγήσουν την κανονιστική ρύθμιση της Γαλλικής Κοινότητας, είτε είναι αλλοδαποί σταθμοί, οι οποίοι θα έπρεπε να θεωρηθούν ως ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί υπαγόμενοι, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας, στη δικαιοδοσία της Γαλλικής Κοινότητας.

70. Κατ' αρχάς, ως προς τον ισχυρισμό του καθού ότι η επίδικη κανονιστική ρύθμιση είναι αναγκαία προκειμένου να παρέχονται στο κράτος μέλος λήψεως οι αναγκαίες πληροφορίες σχετικά με τους εκάστοτε ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς, μπορώ να αρκεσθώ να παραπέμψω στα όσα ανέφερα σχετικά με το άρθρο 22, παράγραφος 2, του διατάγματος της 17ης Ιουλίου 1987 [48]. Το καθού δεν απέδειξε ότι για την απόκτηση των πληροφοριών που χρειαζόταν ήταν αναγκαίο να εξαρτήσει την αναμετάδοση των οικείων εκπομπών από ρητή, προηγουμένη άδεια.

71. Επί της ουσίας, αμφότεροι οι διάδικοι συμφωνούν ότι η οδηγία δεν στέρησε τα κράτη μέλη από το δικαίωμα να αμύνονται, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, κατά της καταστρατηγήσεως των νομοθετικών διατάξεών τους. Συμμερίζομαι την άποψη αυτή. Η άποψη αυτή συμφωνεί με τη μέχρι τώρα νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών. Ήδη το 1974, το Δικαστήριο αποφάσισε στην υπόθεση Van Binsbergen ότι δεν μπορεί να αφαιρεθεί από ένα κράτος μέλος το δικαίωμα να λαμβάνει μέτρα «παρακωλύοντα τον παρέχοντα υπηρεσίες, ο οποίος αναπτύσσει δραστηριότητες εξ ολοκλήρου ή κυρίως στο έδαφός του, να εκμεταλλεύεται την ελευθερία, η οποία εξασφαλίζεται από το άρθρο 59, για να διαφεύγει τους επαγγελματικούς κανόνες, οι οποίοι θα εφαρμόζονταν σ' αυτόν, αν ήταν εγκατεστημένος στο έδαφος του κράτους αυτού» [49]. Το Δικαστήριο επικύρωσε προσφάτως τη νομολογία αυτή με την απόφασή του στην υπόθεση TV10 [50].

72. Η τελευταία αναφερθείσα απόφαση έχει ιδιαίτερη σημασία για την παρούσα υπόθεση. Στην υπόθεση εκείνη επρόκειτο για ένα ραδιοτηλεοπτικό οργανισμό ο οποίος είχε εγκατασταθεί στο Λουξεμβούργο αλλά

48 — Βλ., ανωτέρω, την παράγραφο 41.

49 — Απόφαση της 3ης Δεκεμβρίου 1974 στην υπόθεση 33/74 (Συλλογή τόμος 1974, σ. 513, σκέψη 13).

50 — Βλ. υποσημείωση 46 (σκέψη 20).

μετέδιδε κυρίως προγράμματα προοριζόμενα για την ολλανδική αγορά. Κατά την άποψη του ολλανδικού δικαστηρίου, το οποίο παρέπεμψε την υπόθεση στο Δικαστήριο, η εγκατάσταση στο Λουξεμβούργο πραγματοποιήθηκε προκειμένου να καταστεί δυνατό στον εν λόγω ραδιοτηλεοπτικό οργανισμό να αποφύγει την εφαρμογή των ολλανδικών διατάξεων. Με τον τρόπο αυτό έγινε κατάχρηση της προτατευομένης από το άρθρο 59 της Συνθήκης ελεύθερης παροχής υπηρεσιών προκειμένου να καταστρατηγηθούν οι νομοθετικές διατάξεις του κράτους μέλους λήψεως.

73. Πάντως, η Επιτροπή ορθώς αντιτάσσει στο καθού ότι η εν προκειμένω επίδικη κανονιστική ρύθμιση δεν μπορεί να δικαιολογηθεί για τον λόγο ότι ήταν αναγκαία για να εμποδιστεί η καταστρατήγηση της νομοθεσίας του κράτους μέλους λήψεως. Αυτό θα προϋπέθετε πράγματι ότι θα μπορούσε να προσαφθεί σε όλους τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς των άλλων κρατών μελών που μεταδίδουν εμπορική διαφήμιση ή προγράμματα «télé-achat», προοριζόμενα ειδικότερα για τους τηλεθεατές της Γαλλικής Κοινότητας, ότι θέλουν να καταστρατηγήσουν τη νομοθεσία του κράτους μέλους λήψεως. Εντούτοις αυτό δεν συμβαίνει. Η αιτίαση της καταστρατηγήσεως είναι αντιθέτως βάσιμη μόνο όταν ο εκάστοτε ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός ενεργεί *καταχρηστικώς*. Στην απόφαση TV10, το Δικαστήριο δέχθηκε, συνεπώς, ότι το κράτος μέλος λήψεως μπορεί να απαγορεύει για τον λόγο αυτό μεταδόσεις προερχόμενες από την αλλοδαπή οσάκις, χάριν της ασκήσεως των εγγυημένων από τη Συνθήκη ελευθεριών, οι οργανισμοί εγκαθίστανται σε άλλο κράτος μέλος προκειμένου να αποφύγουν «καταχρηστικώς» την εφαρμογή των διατάξεων του κράτους μέλους λήψεως [51].

74. Δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι όλοι οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί από άλλο κράτος μέλος, οι οποίοι μεταδίδουν διαφημιστικά προγράμματα ή προγράμματα πωλήσεως από τηλεοράσεως, τα οποία απευθύνονται ειδικότερα στους τηλεθεατές της Γαλλικής Κοινότητας, για τον λόγο αυτό και μόνο ενεργούν κατά κατάχρηση δικαιώματος. Στην ήδη αναφερθείσα απόφαση επί της προσφυγής λόγω παραβάσεως, που η Επιτροπή άσκησε κατά του Βελγίου ενόψει των διατάξεων της Φλαμανδικής Κοινότητας στον τομέα της τηλεοράσεως, το Δικαστήριο, αναφερόμενο στην απόφαση Van Binsbergen, επιβεβαίωσε εκ νέου ότι το κράτος μέλος λήψεως μπορεί να λάβει μέτρα για να εμποδίσει καταχρηστική εφαρμογή του άρθρου 59 της Συνθήκης εκ μέρους ραδιοτηλεοπτικού οργανισμού του οποίου η δραστηριότητα κατευθύνεται «εξ ολοκλήρου ή κυρίως στο έδαφος του κράτους αυτού». Προσέθεσε εντούτοις: «δεν προκύπτει ωστόσο ότι το κράτος μέλος έχει την ευχέρεια να αποκλείει γενικώς τη δυνατότητα ορισμένες υπηρεσίες να παρέχονται από επιχειρηματίες εγκατεστημένους σε άλλα κράτη μέλη, πράγμα που θα ισοδυναμούσε με κατάργηση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών» [52].

Η νομολογία αυτή μπορεί, κατά τη γνώμη μου, να μεταφερθεί επίσης στον τομέα που καλύπτεται από την οδηγία. Υπέρ αυτού συνηγορεί εξάλλου το γεγονός ότι η οδηγία αυτή ισχύει επίσης για τέτοιες εκπομπές. Στην — ήδη παρατεθείσα — δεκάτη τετάρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αναφέρεται ότι όλες οι τηλεοπτικές εκπομπές, που προέρχονται από την Κοινότητα και «προορίζονται για λήψη στο εσωτερικό της, *και ιδίως (...) αυτές που προορίζονται για λήψη σε άλλο κράτος μέλος*» [53], πρέπει να

51 — Βλ. την υποσημείωση 50 (σκέψη 21).

52 — Βλ. υποσημείωση 17 (σκέψη 12).

53 — Η υπογράμμιση είναι δική μου.

είναι σύμφωνες με το δίκαιο του κράτους μέλους καταγωγής. Επομένως, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να υποθέτει ότι όλες οι εκπομπές αλλοδαπών ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών, οι οποίες απευθύνονται ειδικότερα στο κοινό αυτού του κράτους μέλους, θα συνιστούν, ήδη για τον λόγο αυτό, κατάχρηση δικαιώματος. Εντούτοις, ακριβώς αυτό πράττει η κανονιστική ρύθμιση της Γαλλικής Κοινότητας που πρέπει να εξετασθεί εδώ.

75. Τέλος, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η αναγνωρισθείσα από το Δικαστήριο με τις αποφάσεις Van Binsbergen και TV10 δυνατότητα παρεμβάσεως του κράτους μέλους λήψεως αποτελεί εξαίρεση μιας των ελευθεριών που συγκροτούν την εσωτερική αγορά. Ως τοιαύτη πρέπει κατ' ανάγκη, να ερμηνευθεί στενά. Το οικείο κράτος μέλος πρέπει επομένως — όπως ορθώς η Επιτροπή απαίτησε — να αποδεικνύει στην εκάστοτε συγκεκριμένη περίπτωση ότι πράγματι υφίσταται κατάχρηση δικαιώματος υπό την ανωτέρω αναφερθείσα έννοια. Οι εν προκειμένω επίδικες διατάξεις δεν ανταποκρίνονται σ' αυτό, διότι εξαρτούν, γενικώς, την αναμετάδοση διαφημιστικών προγραμμάτων ή προγραμμάτων πωλήσεως από τηλεοράσεως, τα οποία απευθύνονται ειδικότερα στους τηλεθεατές της Γαλλικής Κοινότητας, από ρητή και προηγουμένη άδεια. Επομένως, δεν μπορούν να δικαιολογούνται για λόγους άμυνας κατά τέτοιων καταχρήσεων.

76. Οι επίδικοι κανόνες δεν μπορούν να στηριχθούν ούτε στο άρθρο 3 της οδηγίας. Το Δικαστήριο αποφάσισε μεν στην υπόθεση TV10 ότι το κράτος μέλος λήψεως μπορεί στην περίπτωση καταχρήσεως να μεταχειριστεί ραδιοτηλεοπτικό οργανισμό εγκατεστημένο σε άλλο κράτος μέλος όπως έναν εγχώριο σταθμό [54]. Εντούτοις, αυτό προϋποθέτει ότι πρόκειται πράγματι για μια τέτοια κατάχρηση, πράγμα το οποίο μπορεί να διαπιστωθεί μόνον κατά περίπτωση.

77. Για τους ήδη αναφερθέντες λόγους, το καθού δεν μπορεί επίσης να υποστηρίζει ότι οι επίδικοι κανόνες συμβιβάζονται με το άρθρο 4 της οδηγίας [55].

78. Το καθού επικαλείται επικουρικώς τις αναφερθείσες σχετικά με το άρθρο 22, παράγραφος 2, του διατάγματος της 17ης Ιουλίου 1987 εκτιμήσεις. Εξέτασα και απέρριψα ήδη τα επιχειρήματα αυτά, κατά την εξέταση της εν λόγω διατάξεως.

79. Επομένως, πρέπει να διαπιστωθεί ότι η περιλαμβανομένη στο άρθρο 26, παράγραφος 2, και στο άρθρο 26 ter, παράγραφος 1, του διατάγματος της 17ης Ιουλίου 1987 κανονιστική ρύθμιση, σύμφωνα με την οποία η καλωδιακή αναμετάδοση ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών από άλλα κράτη μέλη, οι οποίες περιλαμβάνουν εμπορικά διαφημιστικά μηνύματα ή εκπομπές πωλήσεως από τηλεοράσεως και απευθύνονται ειδικότερα στους τηλεθεατές της Γαλλικής Κοινότητας, πρέπει προηγουμένως να εγκριθεί ρητώς, προσκρούει στο άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας.

54 — Βλ. υποσημείωση 50 (σκέψη 21).

55 — Βλ., ανωτέρω, την παράγραφο 65.

2. *Φλαμανδική Κοινότητα*

α) Παραδεκτό της προσφυγής

80. Το Βασίλειο του Βελγίου υποστηρίζει την άποψη ότι η προσφυγή της Επιτροπής είναι απαράδεκτη, καθόσον αυτή αφορά τις διατάξεις της Φλαμανδικής Κοινότητας. Το καθού προβάλλει συναφώς τρία επιχειρήματα, από τα οποία θεωρεί ότι αυτό προκύπτει. Πρώτον, πριν από την άσκηση της προσφυγής της, η Επιτροπή δεν του έδωσε την ευκαιρία, αντίθετα προς το άρθρο 169 της Συνθήκης, να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του. Δεύτερον, η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη τη νομοθεσία που ίσχυε κατά τον χρόνο που αυτή απηύθυνε την αιτιολογημένη γνώμη της. Τέλος, η αιτιολογημένη γνώμη και η προσφυγή δεν στηρίζονται στους ίδιους λόγους και ισχυρισμούς.

81. Ως προς τον πρώτο ισχυρισμό του καθού πρέπει να παρατηρηθεί ότι η Επιτροπή παρέσχε σ' αυτό, με το από 3 Νοεμβρίου 1992 έγγραφο, την ευκαιρία να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του πριν από την εκ μέρους της άσκηση της προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου. Είναι επίσης προφανές ότι το έγγραφο αυτό και οι περιλαμβανόμενες σ' αυτό αιτιάσεις δεν αφορούσαν το διάταγμα της 4ης Μαΐου 1994. Ο σχετικός λόγος φυσικά έγκειτο στο ότι το διάταγμα αυτό δεν είχε ακόμη εκδοθεί όταν η Επιτροπή απέστειλε το έγγραφό της. Ο ισχυρισμός του καθού καταλήγει συνεπώς στο ότι η Επιτροπή έπρεπε μετά την έκδοση του αναφερθέντος διατάγματος να κινήσει νέα διαδικασία. Επειδή με τον τρόπο αυτό προσάπτεται στην Επιτροπή ότι δεν κίνησε νομότυπη πριν από την άσκηση της προσφυγής διαδικασία, ο ισχυρισμός αυτός θα έχει περισσότερο νόημα να εξετασθεί μαζί με τον τρίτο ισχυρισμό.

82. Το καθού επικαλείται συναφώς την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, σύμφωνα με την οποία η προσφυγή λόγω παραβάσεως δεν μπορεί να στηρίζεται σε αιτιάσεις άλλες πλην εκείνων που διατυπώθηκαν στην αιτιολογημένη γνώμη [56]. Δεδομένου ότι η προσφυγή λαμβάνει υπόψη τη δημιουργηθείσα με το διάταγμα της 4ης Μαΐου 1994 νομική κατάσταση, η οποία δεν αποτελούσε αντικείμενο της αιτιολογημένης γνώμης, είναι απαράδεκτη ενόψει της αναφερθείσας νομολογίας.

83. Η Επιτροπή απαντά σ' αυτό ότι το Δικαστήριο επιτρέπει, στην περίπτωση κατά την οποία οι επίδικες εθνικές νομοθετικές διατάξεις μεταβάλλονται στη διάρκεια της διαδικασίας, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, εξαιρέσεις από την αναφερθείσα αρχή. Στην παρατεθείσα από αυτήν απόφαση, μετά τη διαπίστωση ότι η αιτιολογημένη γνώμη και η προσφυγή πρέπει να στηρίζονται στις ίδιες αιτιάσεις, αναφέρεται ότι:

«Η επιταγή αυτή όμως δεν φθάνει μέχρι του σημείου να επιβάλλει, σε κάθε περίπτωση, πλήρη σύμπτωση μεταξύ των εθνικών διατάξεων που μνημονεύονται στην αιτιολογημένη γνώμη και εκείνων που διαλαμβάνονται στην προσφυγή. Ειδικότερα, οσάκις μεταξύ των δύο αυτών σταδίων της διαδικασίας επέρχεται νομοθετική μεταβολή, αρκεί το σύστημα εκείνο, το οποίο είχε θεσπιστεί με τη νομοθεσία που εβάλλετο κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία, να διατηρήθηκε, ως προς τα βασικά του χαρακτηριστικά, και με τα νέα μέτρα τα οποία θέσπισε το κράτος μέλος

56 — Βλ. ιδίως, πλέον πρόσφατα, την απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 1994, C-296/92, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1994, σ. I-1, σκέψη 11).

μετά τη διατύπωση της αιτιολογημένης γνώμης και κατά των οποίων βάλλει η προσφυγή.» [57]

Το Δικαστήριο επισήμανε στη συγκεκριμένη υπόθεση ότι η Επιτροπή είχε προσάψει κατά την προ της ασκήσεως προσφυγής διαδικασία την προσωρινή εφαρμογή διαφορετικών φορολογικών συντελεστών. Οι διαφορές αυτές διατηρήθηκαν, αν δεν επιδεινώθηκαν, σύμφωνα με τις διαπιστώσεις του Δικαστηρίου, από τις διατάξεις του εκδοθέντος κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εθνικού νόμου [58].

84. Στην παρούσα υπόθεση πρέπει να διαπιστωθεί ότι μια από τις αιτιάσεις που η Επιτροπή ήγειρε με την αιτιολογημένη γνώμη αφορούσε την προηγουμένη άδεια από την οποία το διάταγμα της 28ης Ιανουαρίου 1987 εξαρτούσε την μέσω φλαμανδικών καλωδιακών δικτύων αναμετάδοση των εκπομπών ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών από άλλα κράτη μέλη, η οποία μπορούσε να συνοδεύεται από προϋποθέσεις. Επιπλέον, η Επιτροπή ανέφερε εκεί ότι η διάταξη αυτή είχε κριθεί από το Δικαστήριο ως παράβαση των άρθρων 59 και 60. Με το δικόγραφο της προσφυγής, η Επιτροπή προσάπτει στο καθού ότι διατήρησε κανονιστική ρύθμιση, σύμφωνα με την οποία η καλωδιακή αναμετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών από άλλα κράτη μέλη πρέπει προηγουμένως να τύχει αδείας.

57 — Απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 1992, C-105/91, Επιτροπή κατά Ελλάδος (Συλλογή 1992, σ. I-5871, σκέψη 13).

58 — Βλ. υποσημείωση 57 (σκέψη 14).

85. Είναι ορθόν ότι με το διάταγμα της 4ης Μαΐου 1994 εισήχθησαν ουσιώδεις τροποποιήσεις ως προς την προηγουμένως ισχύουσα νομοθεσία. Για τον λόγο αυτό είναι απολύτως κατανοητός ο περί απαραδέκτου ισχυρισμός του καθού. Η Επιτροπή έλαβε υπόψη τις τροποποιήσεις αυτές, καθόσον δεν περιέλαβε στο δικόγραφο της προσφυγής ορισμένες αιτιάσεις τις οποίες είχε διατυπώσει στην αιτιολογημένη γνώμη. Το καθού δεν σφάλλει εντελώς επισημαίνον ότι μετά την έκδοση του εν λόγω διατάγματος παρήλθε ακόμη κάποιο χρονικό διάστημα πριν από την άσκηση της προσφυγής εκ μέρους της Επιτροπής.

86. Εντούτοις, θεωρώ ότι ευλόγως η προσφυγή πρέπει να θεωρηθεί παραδεκτή και ως προς το σημείο αυτό. Όπως η Επιτροπή, θεωρώ και εγώ πράγματι ότι το διάταγμα της 4ης Μαΐου 1994 δεν επέφερε βασικές ή έστω απλώς ουσιώδεις τροποποιήσεις, καθόσον αφορά την αιτίαση που διατύπωσε η Επιτροπή με το δικόγραφό της. Όπως στο παρελθόν, η μέσω φλαμανδικών καλωδιακών δικτύων αναμετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών από άλλα κράτη μέλη εξαρτάται, πράγματι, από προηγουμένη άδεια.

87. Το καθού αντιτείνει ότι το διάταγμα της 4ης Μαΐου 1994 αντικατέστησε την απαιτουμένη άδεια με απλή υποχρέωση ανακοινώσεως. Οι εξηγήσεις αυτές δεν με έπεισαν. Από το διάταγμα προκύπτει άνευ ετέρου ότι ο εκμεταλλευόμενος καλωδιακό δίκτυο χρειάζεται για την άσκηση της δραστηριότητάς του προηγουμένη άδεια εκ μέρους της Φλαμανδικής Κυβερνήσεως. Δεδομένου ότι,

σύμφωνα με το άρθρο 3 του διατάγματος, η εν λόγω άδεια χορηγείται σύμφωνα με τις προβλεπόμενες από το διάταγμα προϋποθέσεις, αυτή περιέχει επίσης μια απόφαση σχετικά με το αν τα οικεία προγράμματα από άλλα κράτη μέλη ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις που προβλέπει το άρθρο 10 του διατάγματος [59]. Το ίδιο ισχύει — παρ' όλον ότι η εθνική κανονιστική ρύθμιση είναι λιγότερο σαφής ως προς το σημείο αυτό — για προγράμματα τα οποία ο εκμεταλλευόμενος καλωδιακό δίκτυο θέλει να τα διοχετεύσει στο δίκτυό του σε μεταγενέστερο χρόνο. Πράγματι, αντίστοιχες τροποποιήσεις χρήζουν της εγκρίσεως της Φλαμανδικής Κυβερνήσεως. Αν πράγματι επρόκειτο στην περίπτωση αυτή μόνο για υποχρέωση ανακοινώσεως, δεν θα ήταν κατανοητό γιατί ο εκμεταλλευόμενος καλωδιακό δίκτυο δεν επιτρέπεται να αναμεταδίδει αμέσως το νέο πρόγραμμα. Το γεγονός ότι αυτός επιτρέπεται να το πράξει μόνο μετά την άδεια της κυβερνήσεως αποδεικνύει ότι η άδεια αποτελεί συστατικό στοιχείο του δικαιώματός του.

Το γεγονός ότι ο εκμεταλλευόμενος το καλωδιακό δίκτυο έχει τη δυνατότητα να αναμεταδώσει το πρόγραμμα μετά παρέλευση προθεσμίας τεσσάρων μηνών από της ανακοινώσεως της οικείας τροποποιήσεως ουδόλως μεταβάλλει την εν λόγω εκτίμηση. Κατ' αρχάς, έχει σημασία ότι ο εκμεταλλευόμενος καλωδιακό δίκτυο δεν επιτρέπεται να αναμεταδώσει τα προγράμματα πριν από τη λήξη της προθεσμίας αυτής. Ακολούθως, είναι σαφές ότι η διάταξη αυτή εφαρμόζεται μόνο αν η κυβέρνηση δεν αρνείται την έγκρισή της πριν από τη λήξη της προθεσμίας αυτής. Η δυνατότητα αυτή σαφώς αναφέρεται στο διάταγμα [60]. Από τον ισχυρισμό του καθού που περιλαμβάνεται στο υπόμνημά του αντικρούσεως, σύμφωνα με τον οποίο η κυβέρνηση αρνήθηκε ήδη μια φορά την εν λόγω άδεια, προκύπτει ότι δεν πρόκειται για απλή θεωρητική δυνατότητα.

88. Η υποστηριζομένη από εμένα άποψη είναι επίσης σύμφωνη προς τον σκοπό της ήδη αναφερθείσας νομολογίας του Δικαστηρίου ως προς τις απαιτήσεις στις οποίες πρέπει να ανταποκρίνεται η πριν από την άσκηση της προσφυγής διαδικασία σύμφωνα με το άρθρο 169 της Συνθήκης. Με προσφάτως εκδοθείσα διάταξη, το Δικαστήριο ανέφερε ως προς το ζήτημα αυτό τα εξής:

«Ο στόχος της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας είναι να παράσχει στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος τη δυνατότητα να συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο ή να προβάλει λυσιτελώς τους αμυντικούς του ισχυρισμούς κατά των αιτιάσεων που διατυπώνει η Επιτροπή (...).

Το νομότυπο της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας συνιστά ουσιώδη εγγύηση που παρέχει η Συνθήκη όχι μόνο για την προστασία των δικαιωμάτων του εν λόγω κράτους μέλους, αλλά και για να εξασφαλιστεί ότι η διαδικασία που θα κινηθεί ενδεχομένως ενώπιον του Δικαστηρίου θα έχει ως αντικείμενο μια σαφώς καθορισμένη διαφορά.» [61]

89. Στην παρούσα υπόθεση είναι, κατά τη γνώμη μου, σαφές ότι ως προς το αντικείμενο της διαδικασίας δεν μπορούν να υφίστανται αμφιβολίες. Όπως και προηγουμένως, η Επιτροπή προσάπτει ότι η Φλαμανδική Κοινότητα εξαρτά τη μέσω καλωδιακών δικτύων αναμετάδοση των προγραμμάτων αλλοδαπών ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών από προηγουμένη άδεια.

59 — Βλ., ανωτέρω, την παράγραφο 20.

60 — Βλ. το άρθρο 5, παράγραφος 2, του διατάγματος της 4ης Μαΐου 1994.

61 — Διάταξη της 11ης Ιουλίου 1995, C-266/94, Επιτροπή κατά Ισπανίας (Συλλογή 1995, σ. I-1975, σκέψεις 16 και 17).

Το γεγονός ότι οι επίδικες διατάξεις περιλαμβάνονται στο εξής στο διάταγμα της 4ης Μαΐου 1994 δεν έχει εν προκειμένω σημασία.

Τα δικαιώματα του καθού επίσης δεν προσβάλλονται αν η προσφυγή θεωρηθεί παραδεκτή. Το καθού δεν μπορούσε πράγματι να αμφιβάλλει ως προς τις αιτιάσεις που η Επιτροπή διατύπωσε κατ' αυτού. Δεν μπορούσε επίσης να αγνοεί ότι το διάταγμα της 4ης Μαΐου 1994 δεν θα επαρκούσε για να θεραπεύσει την προσαπτομένη από την Επιτροπή παράβαση. Εξάλλου, η Επιτροπή είχε ήδη με την αιτιολογημένη γνώμη της επισημάνει ότι το υποβληθέν στις 5 Ιουλίου 1991 σχέδιο νέου διατάγματος δεν μπορούσε να θεωρηθεί επαρκές. Τέλος, δεν είναι επίσης κατανοητό γιατί ο τρόπος ενεργείας της Επιτροπής θα μπορούσε να βλάψει το καθού ως προς τις δυνατότητες που είχε να αμυνθεί κατά των αιτιάσεων που διατύπωσε η Επιτροπή.

90. Αν σε μια υπόθεση όπως η παρούσα η προσφυγή θεωρηθεί απαράδεκτη, θα δυσχερανθεί, εξάλλου, ασκόπως η αποστολή της Επιτροπής, το δε αποτέλεσμα θα είναι να παρασχεθεί πρόσθετη προθεσμία στο κράτος μέλος που δεν συμμορφώθηκε εγκαίρως προς τις υποχρεώσεις του προκειμένου να εκπληρώσει τις εν λόγω υποχρεώσεις. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να τονισθεί ότι το διάταγμα της 4ης Μαΐου 1994 εκδόθηκε, αναμφισβήτητα, μετά τη λήξη της προθεσμίας που είχε ταχθεί στο καθού με την αιτιολογημένη γνώμη της Επιτροπής.

91. Τέλος, ως προς τον ισχυρισμό του καθού ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη την ισχύουσα νομική κατάσταση όταν διατύπωσε την αιτιολογημένη γνώμη της, πρέπει να επισημανθεί ότι το διάταγμα, το οποίο το καθού επικαλείται, εκδόθηκε μόλις στις 4 Μαΐου 1994. Δεδομένου ότι η Επιτροπή όφειλε να εκκινήσει από την πράγματι ισχύουσα νομοθεσία, δεν όφειλε να εξετάσει τα ενδεχόμενα σχέδια νέου διατάγματος. Εξάλλου, οπωσδήποτε δεν αμφισβητείται ότι το καθού απέστειλε στην Επιτροπή αντίγραφο του σχεδίου του νέου διατάγματος με έγγραφο της 4ης Φεβρουαρίου 1994 — επομένως, αφού είχε λάβει την από 10 Ιανουαρίου 1994 αιτιολογημένη γνώμη.

92. Κατόπιν των σκέψεων αυτών, θεωρώ ότι ο περί απαραδέκτου της προσφυγής ισχυρισμός του καθού πρέπει να απορριφθεί.

β) Το βάσιμο της αγωγής

93. Η Επιτροπή προσάπτει στο καθού ότι οι επίδικες διατάξεις της Φλαμανδικής Κοινότητας προσκρούουν στο άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας, δεδομένου ότι εξαρτούν την μέσω των καλωδιακών δικτύων του αναμετάδοση των προγραμμάτων ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών από άλλα κράτη μέλη από προηγουμένη άδεια. Σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 2, του διατάγματος, η χορήγηση της αδείας εξαρτάται από το ότι ο ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός έλαβε άδεια στο κράτος μέλος καταγωγής, ότι το κράτος μέλος καταγωγής εξασφαλίζει ότι ο εν λόγω ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός θα συμμορφωθεί προς τις

διατάξεις της οδηγίας και ότι δεν θα διακινδυνεύσουν η δημόσια τάξη, τα χρηστά ήθη και η δημόσια ασφάλεια στη Φλαμανδική Κοινότητα. Εντούτοις, σύμφωνα με την οδηγία, καμία από τις προϋποθέσεις αυτές δεν επιτρέπεται.

94. Το καθού ισχυρίζεται, κατ' αρχάς, ότι οι επίδικες διατάξεις δεν εξαρτούν την αναμετάδοση προγραμμάτων από άλλα κράτη μέλη από την άδεια της Φλαμανδικής Κυβερνήσεως, αλλά διατυπώνουν απλώς μια υποχρέωση προς ανακοίνωση. Στο πλαίσιο της εξετάσεως του παραδεκτού της προσφυγής εξέτασα ήδη και απέρριψα τον ισχυρισμό αυτό. Οι επίδικες διατάξεις διατυπώνουν, όπως και πριν, την απαίτηση προηγουμένης αδείας από τη Φλαμανδική Κυβέρνηση για την αναμετάδοση.

95. Όσον αφορά τις διατυπούμενες στο άρθρο 10, παράγραφος 2, του διατάγματος της 4ης Μαΐου 1994 προϋποθέσεις, το καθού υποστηρίζει την άποψη ότι αυτές είναι θεμιτές.

96. Η απαίτηση όπως ο οικείος ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός έχει στην κατοχή του άδεια του κράτους μέλους καταγωγής είναι εύλογη και σε καμία περίπτωση δεν προσκρούει στην οδηγία. Ως προς το σημείο αυτό, το καθού επικαλείται κατ' αναλογία τη δεύτερη οδηγία περί των τραπεζών [62].

97. Δεν μπορεί να γίνει δεκτό το επιχείρημα αυτό. Η οδηγία επιβάλλει στα κράτη μέλη να μεριμνούν ώστε οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους να συμμορφώνονται με τη νομοθεσία του κράτους μέλους καταγωγής και με τις διατάξεις της οδηγίας. Τα κράτη μέλη πρέπει να εκπληρώνουν την υποχρέωση αυτή «με κατάλληλα μέσα», όπως αναφέρεται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας. Επομένως, το κράτος μέλος καταγωγής δεν υποχρεούται (έχει όμως δικαίωμα) να εξαρτά τη δραστηριότητα του οικείου ραδιοτηλεοπτικού οργανισμού από μια άδεια. Μπορεί να μη κάνει χρήση αυτού αν η τήρηση των διατάξεων του εθνικού δικαίου και της οδηγίας μπορεί να εξασφαλισθεί με άλλο τρόπο. Αυτό προκύπτει επίσης από τη δεκάτη τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, σύμφωνα με την οποία η ρύθμιση του ζητήματος που αφορά τα «συστήματα εκχώρησης δικαιωμάτων [ή] χορήγησης διοικητικής άδειας» εναπόκειται στα κράτη μέλη. Από όλα αυτά σαφώς προκύπτει ότι πρόκειται για το εκάστοτε κράτος μέλος καταγωγής αλλά όχι για το κράτος μέλος λήψεως. Επομένως, η απαίτηση αδείας από το κράτος μέλος καταγωγής, που περιλαμβάνεται στο άρθρο 10, παράγραφος 2, του διατάγματος της 4ης Μαΐου 1994, δεν συμβιβάζεται με την οδηγία. Οι κανόνες τους οποίους ο κοινοτικός νομοθέτης θέσπισε στο πλαίσιο του τραπεζικού τομέα δεν έχουν σημασία για τον τομέα που μας απασχολεί εδώ.

62 — Δεύτερη οδηγία 89/646/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 1989, για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικού ιδρύματος και την τροποποίηση της οδηγίας 77/780/ΕΟΚ (ΕΕ 1989, L 386, σ. 14).

Η — προδήλως — επικουρικώς εκτεθείσα σκέψη του καθού σχετικά με το ότι ο όρος της «αδείας» πρέπει ως προς το σημείο αυτό να νοείται στενώς δεν μου φαίνεται πειστική ενόψει του γράμματος της διατάξεως. Εξίσου αλυσιτελής είναι ο ισχυρισμός του καθού ότι, εν πάση περιπτώσει, δεν υφίσταται παράβαση των διατάξεων της οδηγίας για τον λόγο ότι η νομική κατάσταση δεν ήταν σαφής ως προς το σημείο αυτό. Ακόμη και αν αυτό, αντίθετα προς την υποστηριζομένη από εμένα άποψη, συνέβαινε, ουδόλως θα άλλαζε το πραγματικό γεγονός της παραβάσεως. Ως προς το σημείο αυτό, αρκεί πράγματι το οικείο κράτος μέλος να μην έχει αντικειμενικώς συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις του· η ύπαρξη πταίσματος δεν έχει εν προκειμένω καμία σημασία.

98. Η διατυπουμένη στο άρθρο 10, παράγραφος 2, του διατάγματος της 4ης Μαΐου 1994 απαίτηση, σύμφωνα με την οποία ο ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός υπόκειται σε αποτελεσματικό έλεγχο στο κράτος μέλος καταγωγής, αιτιολογείται από το καθού με τη σκέψη ότι μόνο για τις μεταδόσεις οργανισμών που τηρούν τις διατάξεις της οδηγίας μπορούν να ισχύουν τα πλεονεκτήματα της εν λόγω οδηγίας. Επομένως, πρόκειται για το ερώτημα αν το κράτος μέλος λήψεως έχει το δικαίωμα να υποβάλει τις μεταδόσεις από άλλα κράτη μέλη σε έναν δεύτερο έλεγχο, προκειμένου να ελέγξει αν το κράτος μέλος καταγωγής εξεπλήρωσε τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία. Το ερώτημα αυτό εξετάστηκε ήδη σε σχέση με τους κανόνες της Γαλλικής Κοινότητας. Όπως ανέφερα εκεί, στο ερώτημα αυτό πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση [63].

63 — Βλ., ανωτέρω, παραγράφους 42 επ.

99. Ως προς την προϋπόθεση, κατά την οποία τα προγράμματα αλλοδαπών σταθμών μέσω καλωδιακών δικτύων μπορούν να μεταδίδονται στη Φλάνδρα μόνο αν δεν θέτουν σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη, τα χρηστά ήθη και τη δημόσια ασφάλεια στη Φλαμανδική Κοινότητα, το καθού αναφέρει ότι η οδηγία ουδόλως συντόνισε, όσον αφορά τους τομείς αυτούς, τις διατάξεις των κρατών μελών. Για τον λόγο αυτό, ένας έλεγχος εκ μέρους του κράτους μέλους λήψεως, με τον οποίο εξετάζεται η τήρηση των προϋποθέσεων αυτών, δεν είναι ασυμβίβαστος προς το άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας.

100. Πρέπει να παραδεχθούμε ότι το καθού ορθώς ισχυρίζεται ότι τα αναφερθέντα ζητήματα πράγματι δεν ρυθμίζονται ρητώς ή τουλάχιστον δεν ρυθμίζονται πλήρως από την οδηγία. Έτσι, το άρθρο 12 της οδηγίας, για παράδειγμα, διατυπώνει αυστηρές προϋποθέσεις, τις οποίες πρέπει να πληρούν τα διαφημιστικά τηλεοπτικά μηνύματα. Αυτά δεν πρέπει να προσβάλλουν, ιδίως, την ανθρώπινη αξιοπρέπεια ή τις θρησκευτικές ή πολιτικές πεποιθήσεις. Δεν υπάρχουν, αντιθέτως, ρητές διατάξεις για τις λοιπές εκπομπές, εκτός της διατάξεως του άρθρου 22, τρίτη πρόταση, σύμφωνα με την οποία οι ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές δεν πρέπει να παροτρύνουν σε μίσος λόγω διαφορών φυλής, φύλου, θρησκείας ή ιθαγενείας [64]. Επομένως, θα ήταν δυνατή η σκέψη ότι η οδηγία θέλησε να αφήσει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να παρεμβαίνουν ενδεχομένως κατά των εκπομπών αλλοδαπών ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών, οσάκις θεωρούν ότι η προστασία της δημοσίας τάξεως, των χρηστών ηθών ή της δημοσίας ασφαλείας το απαιτεί. Υπέρ αυτού θα μπορούσε επίσης

64 — Η διάταξη περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο V, το οποίο φέρει τον τίτλο «Προστασία των ανηλίκων». Εντούτοις, πρέπει να γίνει δεκτό ότι πρόκειται για διάταξη ισχύουσα για όλες τις εκπομπές.

να συνηγορεί το γεγονός ότι η οδηγία — όπως ήδη ανέφερα — δεν αποτελεί οριστική και εκτενή ρύθμιση στον τομέα της τηλεοράσεως.

101. Εντούτοις, μια τέτοια ερμηνεία θα κατέστρεφε σε μεγάλο βαθμό την επιδιωκομένη από την οδηγία φιλελευθεροποίηση. Όπως το ίδιο το καθού, ορθώς, ανέφερε ως προς το σημείο αυτό με το υπόμνημά του αντικρούσεως, η οδηγία αυτή στηρίζεται στη «θεμελιώδη αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης» των κρατών μελών. Από την ήδη κατ' επανάληψη παρατεθείσα δεκάτη πέμπτη αιτιολογική σκέψη επίσης προκύπτει ότι, σύμφωνα με την αντίληψη του νομοθέτη, ο έλεγχος εκ μέρους του κράτους μέλους καταγωγής αρκεί, το δε κράτος μέλος λήψεως δικαιούται να ενεργεί υπό αυστηρώς οριζόμενες προϋποθέσεις κατά της αναμεταδόσεως εκπομπών από άλλα κράτη μέλη.

Ιδίως η ρύθμιση για την προστασία των ανηλίκων, που προβλέπεται από τα άρθρα 22 και 2, παράγραφος 2, δεύτερη πρόταση, της οδηγίας, δείχνει ότι η οδηγία καλύπτει επίσης ζητήματα που πρέπει να συγκαταλεχθούν στον τομέα της δημοσίας τάξεως, των χρηστών ηθών ή της δημοσίας ασφαλείας. Εφόσον ο κοινοτικός νομοθέτης, στο πλαίσιο του ρυθμιζομένου από αυτόν ζητήματος, εξαρτά τη δυνατότητα του κράτους μέλους λήψεως να ενεργεί μονομερώς από αυστηρές προϋποθέσεις, για άλλους δε τομείς δεν προβλέπει αντίστοιχες εξουσίες του κράτους μέλους λήψεως, πρέπει να συναχθεί από αυτό ότι αυτός έκρινε ότι ο έλεγχος του κράτους μέλους καταγωγής αρκούσε για να προστατευθούν τα εν λόγω έννομα αγαθά. Πρόκειται εδώ για την εφαρμογή της ήδη αναφερθείσας αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, η οποία ως προς το σημείο αυτό φαίνεται να έχει απολύτως δοκιμασθεί [65].

102. Αυτό δεν βλάπτει κατά τρόπο ανάρμοστο τα έννομα συμφέροντα των κρατών μελών λήψεως. Εκτός της εξουσίας παρεμβάσεως που προβλέπεται από το άρθρο 2, δεύτερη πρόταση, της οδηγίας, αυτά διατηρούν τη δυνατότητα να προσφεύγουν ενώπιον του Δικαστηρίου κατά του κράτους μέλους καταγωγής που παραμελεί τις υποχρεώσεις του ελέγχου. Η δυνατότητα προσωρινής έννομης προστασίας επιτρέπει την ταχεία αποκατάσταση, όπου αυτό απαιτείται.

103. Πρέπει εξάλλου να ληφθεί υπόψη ότι, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες προγράμματα προερχόμενα από άλλα κράτη μέλη μπορούν να λαμβάνονται απευθείας στο κράτος μέλος λήψεως, η προσφυγή στο Δικαστήριο αποτελεί ουσιαστικά τη μόνη διέξοδο που προσφέρεται σ' αυτό, αν το κράτος μέλος καταγωγής παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία.

104. Κατά τα λοιπά, θεωρώ ότι το Δικαστήριο δεν χρειάζεται ουδόλως να αποφασίσει αν ένα κράτος μέλος δεν έχει σε καμία περίπτωση — όσο εμφανής και αν είναι αυτή — το δικαίωμα να παρέμβει για να προστατεύσει τη δημόσια τάξη, τη δημόσια ασφάλεια ή τα χρηστά ήθη, ενεργώντας ενάντια στη μετάδοση προγραμμάτων που

65 — Οι αντιθέσεις και οι διαφορές που αναφέρθηκαν κατά τη διάρκεια της παρούσας διαδικασίας αφορούν τα άρθρα 4 και 5 της οδηγίας, τα οποία δύσκολα μπορούν να υπαχθούν στον τομέα της δημοσίας τάξεως και της δημοσίας ασφαλείας ή των χρηστών ηθών.

προέρχονται από άλλα κράτη μέλη. Οπωσδήποτε, δεν είναι δυνατό να γίνεται επίκληση της προστασίας των εν λόγω εννόμων αγαθών για να δικαιολογηθεί ένα σύστημα το οποίο εξαρτά γενικώς την αναμετάδοση εκπομπών από άλλα κράτη μέλη μέσω καλωδιακών δικτύων από προηγουμένη άδεια του κράτους μέλους λήψεως, όπως συμβαίνει με τους επίδικους κανόνες της Φλαμανδικής Κοινότητας. Μια τέτοια ρύθμιση βαίνει, σαφώς, πολύ πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για την προστασία των εν λόγω αξιών.

105. Μόνον χάριν της πληρότητας θα αναφέρω ότι το καθού επικαλείται την οδηγία 93/83 επίσης σε σχέση με τις διατάξεις της Φλαμανδικής Κοινότητας. Ως προς το σημείο αυτό μπορώ να παραπέμψω στα όσα ανέφερα σχετικά με τα στηριζόμενα στην οδηγία αυτή επιχειρήματα, κατά την εξέταση των διατάξεων της Γαλλικής Κοινότητας [66].

106. Επομένως, πρέπει να διαπιστωθεί ότι η περιλαμβανομένη στο διάταγμα της 4ης Μαΐου 1994 ρύθμιση, σύμφωνα με την οποία η καλωδιακή αναμετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών από άλλα κράτη μέλη πρέπει προηγουμένως να τύχει αδείας, προσκρούει στο άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας.

3. *Πρωτεύουσα-Βρυξέλλες*

107. Η Επιτροπή προσάπτει στο Βασίλειο του Βελγίου ότι παρέβη το άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας επίσης ως προς τη δίγλωσση Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Βρυξελλών, καθόσον αυτή δεν μεταφέρθηκε στο εσωτερικό δίκαιο.

108. Αρχικά, το καθού περιορίστηκε να αναφέρει στο υπόμνημά του αντικρούσεως ότι στις 30 Μαρτίου 1995 είχε δημοσιευθεί νόμος περί μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο.

109. Με το υπόμνημά της απαντήσεως, η Επιτροπή υποστήριξε ότι ο νόμος αυτός είχε εκδοθεί πολύ καθυστερημένα. Επιπλέον, το περιεχόμενο του νόμου αυτού εμπνεόταν έντονα από την κανονιστική ρύθμιση που προβλεπόταν από το διάταγμα της Φλαμανδικής Κοινότητας της 4ης Μαΐου 1994 και προκαλούσε, επομένως, ανάλογα σχόλια. Συνεπώς, η Επιτροπή επιφυλάχθηκε να ασκήσει προσφυγή λόγω παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 169 της Συνθήκης.

110. Με το υπόμνημά του ανταπαντήσεως, το καθού ανέφερε ότι δεν υφίσταται παράβαση της οδηγίας. Υποστήριξε κατ' αρχάς ότι, σύμφωνα με το άρθρο 127, παράγραφος 2, του βελγικού Συντάγματος, τα διατάγματα της Γαλλικής Κοινότητας και της Φλαμανδικής Κοινότητας ισχύουν εκάστοτε

66 — Βλ., ανωτέρω, τις παραγράφους 55 επ.

επίσης για την Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Βρυξελλών, ώστε η εν λόγω περιφέρεια δεν οφείλει να μεταφέρει η ίδια την οδηγία στο εσωτερικό δίκαιο. Επιπλέον, κατά τον χρόνο που η Επιτροπή του παρέσχε την ευκαιρία να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του, στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Βρυξελλών δεν υπήρχε διάταξη περιορίζουσα το δικαίωμα αναμεταδόσεως εκπομπών προερχομένων από το εξωτερικό. Τέλος, θεωρεί επίσης απαράδεκτη την προσφυγή της Επιτροπής καθόσον αφορά τον νέο νόμο, δεδομένου ότι ως προς το σημείο αυτό δεν υφίσταται νομότυπη διαδικασία.

111. Ενόψει του άρθρου 42, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, έχω σοβαρές αμφιβολίες για το αν το καθού μπορεί ακόμη να προβάλλει παραδεκτώς τους αμυντικούς αυτούς ισχυρισμούς με το υπόμνημα ανταπαντήσεως. Εντούτοις, επειδή ο ισχυρισμός του καθού μου φαίνεται εν πάση περιπτώσει αβάσιμος, αυτό δεν έχει σημασία.

112. Ο περί απαραδέκτου ισχυρισμός του καθού δεν ευσταθεί, δεδομένου ότι η Επιτροπή ανέφερε μεν τον νέο νόμο στις παρατηρήσεις της αλλά δεν τον κατέστησε αντικείμενο της διαδικασίας. Εξίσου αβάσιμο είναι το επιχείρημα που στηρίζεται στο άρθρο 127, παράγραφος 2, του βελγικού Συντάγματος. Τα εκδοθέντα από τη Γαλλική και τη Φλαμανδική Κοινότητα διατάγματα ισχύουν, σύμφωνα με αυτό, μόνο για εκείνα τα πρόσωπα που ανήκουν σε μία από τις δύο αυτές Κοινότητες. Επομένως, δεν ισχύουν για τα πρόσωπα ως προς τα οποία αυτό δεν συμβαίνει. Η έκδοση του δημοσιευθέντος στις 30 Μαρτίου 1995 νόμου ο οποίος ισχύει, σύμφωνα με το άρθρο του 3, μόνο για πρόσωπα τα οποία δεν ανήκουν ούτε στη Γαλλική ούτε στη Φλαμανδική Κοινότητα επιβεβαιώνει εξάλλου, σαφώς, ότι υφίστατο κενό ως προς το σημείο αυτό.

113. Όσον αφορά τον τελευταίο ισχυρισμό του καθού, πρέπει να αναφερθεί ότι αυτός φαίνεται ως προς το σημείο αυτό να είναι αντιφατικός. Ενώ το καθού ισχυρίζεται, αφενός, ότι την κρίσιμη εποχή δεν υφίσταντο στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Βρυξελλών συναφείς διατάξεις και, επομένως, ούτε διατάξεις που θα μπορούσαν να περιορίζουν το απορρέον από την οδηγία δικαίωμα για ελεύθερη αναμετάδοση αλλοδαπών εκπομπών, αναφέρει, αφετέρου, ότι οι διατάξεις της Γαλλικής Κοινότητας και εκείνες της Φλαμανδικής Κοινότητας είχαν εφαρμογή. Απ' όλα αυτά μπορεί μόνον να συναχθεί το συμπέρασμα είτε ότι η μεταφορά της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο επήλθε πολύ καθυστερημένα όσον αφορά την Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Βρυξελλών (δηλαδή με τον από 30 Μαρτίου 1995 νόμο) είτε, άλλως, — αν πράγματι δεν υπήρξαν περιοριστικές διατάξεις — ότι υφίστατο μια αντικειμενικώς ασαφής και θολή νομική κατάσταση, η οποία χρειαζόταν διασαφήνιση εκ μέρους του νομοθέτη [67].

114. Για τους λόγους αυτούς, η αιτίαση της Επιτροπής μου φαίνεται βάσιμη.

67 — Για το αν πράγματι δεν υπήρξαν κατά τη διάρκεια της επίδικης χρονικής περιόδου διατάξεις στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Βρυξελλών για τον οικείο τομέα έχω αμφιβολίες, ήδη, επειδή ο νόμος της 30ής Μαρτίου 1995 ορίζει στο άρθρο του 42 ότι καταργούνται τα άρθρα 2 και 3 του νόμου της 6ης Φεβρουαρίου 1987 σχετικά με τα ραδιοτηλεοπτικά καλωδιακά δίκτυα και την εμπορική διαφήμιση στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση (βλ. επίσης ανωτέρω, την υποσημείωση 12).

4. *Γερμανόφωνη Κοινότητα*

115. Η Επιτροπή προσάπτει στο καθού παράβαση του άρθρου 2, παράγραφος 2, της οδηγίας περί τηλεοράσεως, επίσης, όσον αφορά τη Γερμανόφωνη Κοινότητα, δεδομένου ότι δεν την μετέφερε στο εσωτερικό δίκαιο.

116. Το καθού αναφέρει προς υπεράσπισή του ότι στη Γερμανόφωνη Κοινότητα δεν υπήρξαν διατάξεις δυνάμενες να περιορίσουν την ελεύθερη αναμετάδοση εκπομπών από την αλλοδαπή. Το βασιλικό διάταγμα της 24ης Δεκεμβρίου 1966, το οποίο ρύθμιζε αρχικά τον τομέα αυτό, έπαυσε να ισχύει όταν το άρθρο 13 του νόμου της 26ης Ιανουαρίου 1960, στο οποίο αυτό στηριζόταν, καταργήθηκε με το άρθρο 30 του νόμου της 13ης Ιουλίου 1987 [68].

117. Κατά την προφορική διαδικασία, ο εκπρόσωπος της Επιτροπής δεν αμφισβήτησε τα στοιχεία αυτά τα οποία το καθού παρέσχε μόλις κατά την ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία. Εντούτοις, υποστήριξε την άποψη ότι, λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση της κανονιστικής ρυθμίσεως, η οποία μόνο διαφανής δεν ήταν, ήταν αναγκαίο ο νομοθέτης να παρέμβει για να καταστεί σαφές ότι το δικαίωμα αναμεταδόσεως πράγματι διασφαλιζόταν. Δεν μπορώ παρά να συμφωνήσω με την ανάλυση αυτή. Ενόψει των περιγραφεισών περιστάσεων, οι απορρέουσες από την οδηγία υποχρεώσεις επέβαλλαν τη διασαφήνιση της νομικής καταστάσεως. Οι απορρέουσες από την ασαφή νομική κατάσταση αβεβαιότητες έβλαπταν πράγματι την πλήρη αποτελεσματικότητα των δικαιωμάτων που η εν λόγω οδηγία ήθελε να διασφαλίσει.

68 — Βλ., ανωτέρω, την παράγραφο 24.

118. Επομένως, και ως προς το σημείο αυτό η αιτίαση της Επιτροπής είναι βάσιμη.

II — *Παράβαση των άρθρων 14 και 15 της οδηγίας*

119. Η Επιτροπή προσάπτει στο καθού ότι, όσον αφορά τη Γαλλική Κοινότητα, δεν μετέφερε πλήρως στο εσωτερικό δίκαιο τα άρθρα 14 και 15 της οδηγίας. Ενώ το άρθρο 14 της οδηγίας απαγορεύει την τηλεοπτική διαφήμιση των φαρμάκων και των θεραπευτικών αγωγών, τα οποία διατίθενται μόνο με ιατρική συνταγή στο κράτος μέλος καταγωγής, η συναφής διάταξη του εθνικού δικαίου απαγορεύει μόνο τη διαφήμιση των φαρμάκων. Οι προβλεπόμενες από το άρθρο 15 προϋποθέσεις για την τηλεοπτική διαφήμιση αλκοολούχων ποτών επιβλήθηκαν μόνο σε ένα ραδιοτηλεοπτικό οργανισμό και όχι στους άλλους. Επιπλέον, οι οικείες διατάξεις καλύπτουν μόνο τα αλκοολούχα ποτά που περιέχουν αλκοόλη άνω του 10 %, ενώ το άρθρο 15 της οδηγίας ισχύει για όλα τα αλκοολούχα ποτά.

120. Όπως ορθώς η Επιτροπή διαπίστωσε, το καθού δεν αμφισβητεί κατ' ουσίαν τις κατ' αυτού στρεφόμενες αιτιάσεις. Αξίζει ιδιαίτερα να παρατηρηθεί συναφώς ότι το Βασίλειο του Βελγίου περιορίζεται ως προς το σημείο αυτό να επαναλάβει τους ισχυρισμούς της Γαλλικής Κοινότητας με τους οποίους αυτή υποστήριξε ότι η μεταφορά του άρθρου 14 της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο εναπόκειται στο ομόσπονδο κράτος.

121. Επομένως, ως προς το σημείο αυτό η προσφυγή της Επιτροπής επίσης είναι βάσιμη.

Γ — Πρόταση

122. Συνεπώς, προτείνω στο Δικαστήριο να δεχθεί πλήρως την προσφυγή της Επιτροπής και να καταδικάσει το Βασίλειο του Βελγίου στα δικαστικά έξοδα.